

**T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNE DEVAM EDEN 5-6 YAŞ GRUBU
ÇOCUKLARDA BAĞLANMA VE ANNE-BABA-ÇOCUK
İLİŞKİSİ**

Kadriye ÖZKAN
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Murat BARTAN

Kütahya, 2019

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Bağlanma ve Anne-Baba-Çocuk İlişkisi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların “Kaynaklar” bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Kadriye ÖZKAN

Kabul ve Onay

Yazar Kadriye Özkan'ın hazırlamış olduğu “Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Bağlanma ve Anne-Baba-Çocuk İlişkisi” başlıklı yüksek lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliğı ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Murat BARTAN

Dr. Öğr. Üyesi Arcan TIĞRAK

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BAYAR

Doç. Dr. Baykal BİÇER

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Önsöz

Bu araştırma, ‘okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarda bağlanma ve anne-baba-çocuk ilişkisini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocukların anne-baba-çocuk ilişkisi ile ebeveynlerine bağlanma stilleri ve bu bağlanma stilleri ile ilişkileri ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın ortaya çıkardığı sonuçların bilim camiasına katkı sağlayacağı ümit etmekteyim.

Yüksek lisans tez yazımında danışmalığımı üstlenen değerli bilim insanı Dr. Öğr. Üyesi Murat BARTAN’a tüm sürecim boyunca yol gösterdiği, sabırla sorularımı yanıtlayıp kıymetli vaktini ayırdığı ve desteklerini esirgemediği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Beni dünden bugünlere getiren ilmi bilgilerime katkısı olan ve hayatıma dokunan tüm değerli insanlara da teşekkürü bir borç bilirim.

Uzmanlığım için tüm pes edişlerime ve vazgeçişlerime rağmen her seferinde beni yeniden ayağa kaldıran ve bana güç veren, önüme çıkan tüm engelleri bir bir kaldırmama yardım eden ve üstün bilgisiyle akademik hayatında oldukça başarılı işlere imza atan sevgili ve kıymetli eşim Ahmet ÖZKAN’a varlığından ve desteğinden dolayı çok teşekkür ederim.

Son olarak ise, kıymetli anne ve babacığma teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Hayatım boyunca bana her zaman güvenip, hep destekledikleri için, iyiliği ve doğruluğu bıkmadan ve usanmadan anlattıkları için maddi ve manevi her anımda yanımda oldukları için, kalplerindeki sonsuz sevgilerini her an hissettirdikleri için ve beni bugünlere getirdikleri için çok teşekkür ederim. Sizler gibi ebeveyn olabilmek dileklerimle...

Evlatlarıma ithafen...

İçindekiler

Yemin Metni	i
Kabul ve Onay	ii
Önsöz	iii
İçindekiler	iv
Tablolar Dizini	vi
Kısaltmalar	vii
Özet	viii
Abstract	ix
Birinci Bölüm	1
Giriş	1
Kuramsal Çerçeve	2
Bağlanma tanımı ve özellikleri	2
Bağlanma stilleri	6
Ebeveyn – çocuk ilişkisi	9
Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları	12
Otoriter tutum	12
Demokratik tutum	13
Aşırı hoşgörülü tutum	13
Koruyucu ebeveyn tutumu	14
İlgisiz ebeveyn tutumu	14
Tutarsız ebeveyn tutumu	15
Konu ile İlgili Çalışmalar	15
Bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar	15
Ebeveyn çocuk ilişkisi ile ilgili yapılan çalışmalar	18
Ebeveyn çocuk ilişkisi ve bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar	21
Problem Durumu	22
Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları	23
Araştırmanın Önemi	24
Problem Cümlesi	25
Alt problemler	25
Varsayımlar	25
Sınırlılıklar	26
İkinci Bölüm	27
Yöntem	27
Araştırma Modeli	27
Evren ve Örneklem	27
Veri Toplama Araçları	28
Kişisel bilgi formu	28
Tamamlanmamış oyuncak bebek ailesi hikâyeleri (TOBAH)	29
Ebeveyn- çocuk ilişkisi envanteri	30
Verilerin Toplanması	31
Verilerin Analizi	32
Üçüncü Bölüm	34
Bulgular	34
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	36

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	37
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	39
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	40
Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	42
Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	42
Dördüncü Bölüm	44
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	44
Sonuç ve Tartışma.....	44
Birinci alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma.....	45
İkinci alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma.....	46
Üçüncü alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma	47
Dördüncü alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma	48
Beşinci ve altıncı alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma	49
Öneriler	51
Araştırmacılara öneriler.....	51
Öğretmenlere öneriler.....	52
Anne-babalara öneriler	52
Kaynaklar.....	54
Ekler.....	63
Ek-1: İzin Belgesi.....	63
Ek-2: Kişisel Bilgi Formu	66
Ek-3: “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Formu”	67
Ek-4: Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri	69
Özgeçmiş	71

Tablolar Dizini

Tablo 1. Örneklem Grubunun Demografik Bilgileri.....	27
Tablo 2. Araştırma Değişkenlerinin Normallik Testlerine İlişkin Bulgular	32
Tablo 3. Anne- Çocuk İlişisine Yönelik Bulgular	34
Tablo 4. Baba- Çocuk İlişisine Yönelik Bulgular	35
Tablo 5. Çocukların Bağlanma Gruplarına İlişkin Bulgular	35
Tablo 6. Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları	36
Tablo 7. Anne- Çocuk İlişisinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	37
Tablo 8. Baba- Çocuk İlişisinin Cinsiyet Değişkeni Bakımından İncelendiği Mann Whitney U Testi Sonuçları	37
Tablo 9. Anne- Çocuk İlişisinin Yaş Değişkeni Bakımından İncelendiği Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	38
Tablo 10. Baba- Çocuk İlişisinin Yaş Değişkeni Bakımından İncelendiği Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	38
Tablo 11. Anne- Çocuk İlişisinin Annenin Yaşı Değişkeni Bakımından İncelenmesine Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	39
Tablo 12. Baba- Çocuk İlişisinin Babanın Yaşı Değişkeni Bakımından İncelenmesine Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	40
Tablo 13. Anne- Çocuk İlişisinin Annenin Öğrenim Düzeyi Değişkeni Bakımından İncelenmesine Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	41
Tablo 14. Baba- Çocuk İlişisinin Babanın Öğrenim Düzeyi Değişkeni Bakımından İncelenmesine Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	41
Tablo 15. Anne- Çocuk İlişkisi Ölçeği Alt Boyutları İle Bağlanma Şekilleri Arasındaki İlişki İncelemesine Dair Mann Whitney U Testi Sonuçları ..	42
Tablo 16. Baba- Çocuk İlişkisi Ölçeği Alt Boyutları İle Bağlanma Şekilleri Arasındaki İlişki İncelemesine Dair Mann Whitney U Testi Sonuçları ..	43

Kısaltmalar

Akt.	: Aktaran
EÇİE	: Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri
PCRI	: Parent- Child Relationship Inventory
SPSS	: Statistical Package for the Social Science
TOBAH	: Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri
vd.	: ve diğerleri

Özet

Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Bağlanma ve Anne-Baba-Çocuk İlişkisi

Bu çalışma, okul öncesi eğitimine devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarda bağlanma ve anne-baba-çocuk ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada tarama modellerinden ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemi, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kütahya il merkezinde bulunan kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla seçilen devlete bağlı okul öncesi kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu 51 (27 kız ve 24 erkek) çocuk ve onların anne babalarından oluşmaktadır.

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak, ebeveynler ve çocuklarla ilgili demografik bilgileri toplamak amacıyla 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır. Bunun yanı sıra anne babaların birbirleri ve çocukları ile ilişkilerini ayrı ayrı belirlemek amacıyla anne babaların cevapladıkları Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanterinde yer alan iletişim, disiplin, özerklik ve katılım alt boyutları kullanılmıştır. Bu form anne babalara ayrı ayrı doldurtulmuş olup toplamda 46 sorudan oluşmaktadır. Son olarak çocukların bağlanma stillerini ölçmek amacıyla her bir çocuğa araştırmacı tarafından yaklaşık yirmişer dakika ayrılarak 'Cassidy Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri' ölçeği uygulanmıştır.

Analizlere geçilmeden önce araştırma değişkenlerinin normallik sayılıtısını karşılayıp karşılamadığı Kolmogorov - Simirnov ve Shapiro – Wilks testleriyle değerlendirilmiştir. Bulgular değişkenlerin normal dağılıma uymadığını gösterdiği için parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır (İki düzeyi olan değişkenler için Mann – Whitney U, ikiden fazla düzeyi olan değişkenler için Kruskal – Wallis testleri kullanılmıştır). Analizler anne ve babalar için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Annenin rapor ettiği iletişim, disiplin, özerklik ve katılım boyutlarında çocuğun cinsiyeti, yaşı, annenin yaşı ve eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Babalarda da tek bir alt boyut hariç benzer sonuçlar bulunmaktadır. Yalnızca 6 yaşında çocuğu olan babaların 5 yaşında çocuğu olanlardan daha yüksek özerklik desteği puanı olduğu görülmüştür. Son olarak araştırmanın asıl sorusuna yanı verebilmek adına güvenli ve kaçınma bağlanma stilineki çocuklar arasında anne ve babalarının rapor ettiği iletişim, disiplin, özerklik ve katılım boyutlarında fark olup olmadığı incelenmiştir. Bulgular güvenli bağlanan çocukların hem anne hem de babalarda bu alt boyutlardan aldıkları puanların anlamlı olarak daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Tüm bulgular alanyazın doğrultusunda değerlendirilmiş olup araştırma sonucunda önerilere de yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Aile, bağlanma stili, ebeveyn çocuk ilişkisi, okul öncesi

Abstract

Attachment and Parent-Child Relationship in 5-6-Year-Old Children at Preschool Education

This study aims to determine the relationship between attachment security and parent child relations in 5-6-year-old children who are attending preschool education and their parents. Relational Screening Model was used as research design in the study. The sample of the study consisted of 51 children (27 girls and 24 boys) who aged 5-6 years and attending state-based preschool institutions and their mothers and fathers. Sample selected through convenient sampling. The research conducted in the 2017-2018 academic year.

In this study, Personal Information Form was used to collect descriptive information about participants. In addition to that, discipline, involvement, autonomy support and communication subscales of the Parent Child Relationship Inventory, which was answered by parents (both fathers and mothers), was used to determine the relationships between parents and their children. Finally, in order to measure the attachment styles of children the Cassidy Incomplete Stories with Doll Family scale was used. It was applied to children with proper materials and scale instructions. It was seen that while 27 (52.9 %) of the children were securely attached, 24 (46.1 %) of them were avoidant.

Before conducting analyses, normality assumptions were tested with Kolmogorov and Simirnov and Shapiro Wilks tests. Results showed that parent child relation variables were not normally distributed. Hence, non-parametric tests were used to compare groups (Mann Whitney U test for two level variables and Kruskal Wallis test for variables which had more than two levels). The analyses were conducted for mothers and fathers separately. There were no significant differences in maternal discipline, involvement, autonomy support and communication between groups with respect to children's gender, children's age, maternal age, maternal education. Although results of the fathers were similar, there was only one exception. It was found that fathers whose children were 6 years old provide more autonomy support than fathers who had 5 years old children. Additionally, there were significant differences between secure and avoidant attachment styles. Results showed that both fathers and mothers of the securely attached children had significantly higher scores in discipline, involvement, autonomy support and communication subscales than avoidant attachment group. All findings were discussed according to the literature.

Keywords: *Attachment style, family, parent-child relationship, preschool*

Birinci Bölüm

Giriş

Çocuğun doğumundan sonra sosyalleşmeye başladığı ilk çevre ailesidir. Çocuk yaşamı boyunca kullanacağı davranış kalıplarının önemli bir kısmını bu sosyal çevrede gözlemlemektedir. Çocuk toplumun en küçük yapısı olan aile ortamında değer yargılarını da öğrenmeye başlamaktadır. Aile aynı zamanda çocuğun gelişimini tamamlayabilmesi için ihtiyaçlarını karşılayabileceği ilk ortamdır (Günel, 2007). Nitekim, bebekler diğer pek çok canlıyla karşılaştırıldığında hayatta kalmak için bir yetişkinin yakın ilgisi ve bakımına daha uzun süre ihtiyaç duymaktadır (Sümer, 2012). Fakat anne babalık, çocuğun biyolojik ihtiyaçlarını gidermenin yanında onun sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını gidermeyi de kapsamaktadır (Seçer, Sarı ve Olcay, 2006).

0-6 yaş gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde çocukla olumlu iletişim kuran, ona bakım veren ve onun sorumluluğunu üstlenen ebeveynler çocuğun bahsedilen alanlardaki gelişimini desteklemiş olacaktırlar. Daha önce bahsedilen uzun süreli bakım ihtiyacı nedeniyle bu dönemde çocuk bakım veren kişiye bağımlıdır. Bu durum çocuğun bakım veren kişiyle kurduğu etkileşimin çocuğun gelişiminde oldukça etkili olmasına neden olur (Sayar ve Tüzün, 2006).

Aile, biyolojik ihtiyaçları ön planda olan çocuğun gelişiminin sağlıklı olabilmesi için onun duygusal ihtiyaçlarını doğumdan itibaren karşılamalıdır. Çocuğun ihtiyaçlarının ailesi tarafından uygun şekilde karşılanabilmesi ise sağlıklı bir iletişim ortamında mümkün olacaktır (Zorbaz ve Owen, 2013). Çocuk doğduğu ilk andan itibaren çevreyi gözlemleyerek aile içerisindeki diğer bireylerle iletişim kurmaya başlar. Bebek, süreç içerisinde bakım veren kişi ile fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik etkileşim kurmaya çalışmaktadır. Bebeğin fiziksel temas kurma ihtiyacı bakım veren kişi ile etkileşimini ortaya çıkarır. Kendisine bakım veren kişi yakınlık kurarak, düzenli ve tutarlı bir şekilde etkileşime girdiğinde bebek ile bakım veren arasında bir bağ kurulur (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Bakım veren tarafından fiziksel ihtiyaçları ve duygusal ihtiyaçları uygun şekilde karşılanmaya devam ettikçe bu sevgi bağı

güçlenecektir (Sümer ve Şendağ, 2009). Bowlby'nin kuramında bağlanma olarak adlandırılan bu bağ 0-3 yaş döneminde oluşmaktadır (Günalp, 2007).

Çocuk aile bireyleriyle girdiği etkileşim sırasında toplumun diğer bireyleriyle kuracağı iletişimin temellerini de atmaktadır. Aile içerisinde psikolojik doyumu sağlayabilen çocuk, topluma daha kolay uyum sağlayacaktır (Tezel Şahin ve Cevher, 2007). Nitekim, bağlanma ile ilgili alan yazını araştırmalar gözden geçirildiğinde araştırmacıların bebeklik ve erken çocukluk döneminde bakım veren kişi ile kurulan ilişkinin ve bağlanmanın bireylerin sonraki hayatlarına etki ettiği sonucuna ulaştıkları görülmüştür (Sümer ve Şendağ, 2009).

Bebeklik döneminde temeli atılan ve ileride bireyin başka kişilerle ilişkilerini de etkileyen bu bağ zaman içerisinde sabit kalmaz. Yaşamlarının ilk yıllarında iyi bakım almış bebekler temel bakım verenleriyle güvenli bir bağlanma kurmuş olabilir. Ancak ilerleyen yıllarda bakımın ve ilişkinin kalitesinin değişmesi kurulmuş olan bağlanmayı bozabilir (Berk, 2013). Bu nedenle sadece bebeklik döneminde değil ilerleyen yıllarda da bağlanma ve anne babalık tutum ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi önemlidir. Okul öncesi dönemde ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerini inceleyen araştırmalarda çocuğun gelişiminde anne babanın rolünün önemine değinilmiş ve ebeveyn çocuk ilişkisinin önemine vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte özellikle okul öncesi dönemde bu durumun daha da kritik olduğunu belirtilmiştir. Bebekler büyüdükçe anne babalarıyla olan etkileşimleri çeşitlilik kazanmaktadır. Ortaya çıkan bu çeşitlilik ebeveyn çocuk etkileşimde farklı boyutlarda gözlenebilir. Buradan yola çıkarak bu araştırmada 5 ve 6 yaşlarındaki okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne ve babalarıyla olan ilişkilerinin farklı boyutlarının bağlanma stillerine göre değişkenlik gösterip göstermediği anne ve babalar için ayrı ayrı incelenmiştir.

Kuramsal Çerçeve

Bağlanma tanımı ve özellikleri

Bebeğin dünyaya geldiği andan itibaren temel ihtiyaçlarını giderecek ve kendisini oluşabilecek tehlikelerden koruyacak bir yetişkine ihtiyaç duyması kaçınılmazdır. Bebek ve ona bakım verecek yetişkin arasında kurulacak ilk bağ bu

ihtiyaçlardan ortaya çıkmaktadır (Yüksel ve Kurtuluş, 2016). Alanyazında bakım veren ile bebek arasında oluşan psikolojik bağın bebeğın dünyaya geldiğı andan itibaren programlanmış olduğu da belirtilmektedir (Türköz, 2007).

Her ne kadar bağlanma kuramını geliştiren en önemli isim Bowlby olsa da kuramını geliştirirken farklı araştırmacıların çalışmalarından da yararlanmıştır. Kendisi ile yakın zamanlarda Harlow ve Zimmerman (1958; 1959), yavru maymunlarda anne ve yavru arasındaki bağ üzerine çeşitli deneyler gerçekleştirmiştir. Bir çalışmalarında yenidoğan maymunlar için iki bölmesi olan birer kafes hazırlanmıştır. Her bir kafesteki iki bölmede iki farklı anne maymun maketi yer almaktadır. Birincisinde telden yapılmış bir maket, diğesinde ise sıcak, yumuşak ve kumaş kaplı bir maket bulunmaktadır. Ardından yavru maymunlar iki gruba ayrılarak her biri bir kafese yerleştirilmiştir. Birinci gruptaki maymunların kafesindeki maketlerden telden yapıma olanında maymunları beslemesi için biberon takılıdır. İkinci gruptaki maymunlarda ise kumaş kaplı makette biberon takılıyken tel makette herhangi bir besin kaynağı yoktur. Araştırmacılar bebek maymunların hangi anne maketinde daha çok zaman geçirdiklerini 165 gün boyunca gözlemişlerdir. Araştırmanın bulguları besin kaynağı olan biberonun tel ya da kumaş makette takılı olmasından bağımsız olarak yavru maymunların, kendilerini rahatlatan teması sağılayan kumaş makette daha fazla zaman geçirdiklerini göstermektedir (Harlow ve Zimmerman, 1958). Yine maymunlar ile gerçekleştirdikleri benzer bir çalışmada ise yavru maymunların korktuklarında hangi maket anneyi tercih edecekleri incelenmiştir. Bunun için aynı kafes sistemindeki maymunlara korkutucu uyarılar sunulmuştur. Bu uyarıların sunumundan sonra yine önceki çalışmada olduğu gibi yavru maymunların kumaş maketi daha çok tercih ettiğı gözlenmiştir (Harlow ve Zimmerman, 1959). Buradan yola çıkan Bowlby, bebek ve temel bakım veren arasında oluşan bağ hakkındaki düşüncelerde önemli etkilerden bulunmuş bir kuramcıdır (Bretherton, 1992).

Bağlanma kuramının temel prensipleri, aslında bir psikanalist olan John Bowlby tarafından geliştirilmiştir. John Bowlby profesyonel yaşantısında çocuklarla yaptığı görüşmeler sonrasında çocukların duygusal problemlerini güdüler temelinde ele alan psikanalitik kuram ve nesne ilişkileri kuramcılarında ayrışarak kendi kuramını geliştirmiştir (Bretherton, 1992). Bağlanmanın

oluşmasında sadece temel ihtiyaçların giderilmiş olması değil aynı zamanda bakım veren ile kurulacak duygusal bağın da önemli olduğunu vurgulamıştır (Dönmez, 1998). Bowlby 1958 ve 1962 yılları arasında bağlanma kuramının temellerini oluşturan çalışmalarını yayınlamıştır. Bu çalışmalarında bebeğin temel bakım verene duyduğu ihtiyacı ön plana çıkarmıştır. Bu ihtiyaç bebek ve annenin (temel bakım verenin) arasındaki bağı kurma işlevi olan bağlanma davranışlarını ortaya çıkarır. Bunlar ise emmek, sarılmak, gülümsemek ve ağlamak gibi davranışlarla açıklanmaktadır (akt. Bretherton, 1992).

Bowlby kuramında, sağlıklı bir yenidoğanın, sosyal etkileşime girme potansiyeli olduğuna vurgu yapmaktadır. Bebeğin yüz ifadeleri, el-kol hareketleri ve seslenmeleri ile etkileşimin başladığını belirtmiştir. Hassas bir bakım veren bu etkileşim talebine başarıyla yanıt verebilmekte ve uygun şekilde etkileşime girmektedir. (Bowlby, 1988). Tıpkı Harlow ve Zimmerman'ın (1958; 1959) deneylerinde olduğu gibi insan yavrusunda bağlanmanın olduğu dönemde, bebeğin fiziksel ihtiyaçlarını anneden karşıladıktan sonra da anne ile ilişkisinin sonlanmadığı ona yakın olma isteği ve onun sıcaklığını aradığı görülmektedir (Dönmez, 1998). Sergilenen bu yakın olma isteği ve sıcaklığı arama durumu, duygusal bağ kurma eğilimi ile ifade edilmektedir. Duygusal bağ kurma eğilimi yenidoğanın yaşamını devam ettirebilmesi için oldukça önemlidir (Karakulak, 2009).

İhtiyaç duyduğu nitelikli bakımı almasını sağladığı için bebeğin gelişimde önemli bir yeri olan bağlanmanın oluşumu dört aşamada meydana gelmektedir.

1. Bağlanma öncesi aşama (Doğumdan altı ay olana kadar olan süreci kapsar, bebek henüz bakım verene bağlanmış değildir, tanıdık olmayan bir yetişkin ile kalmaya aldırış etmez ancak annesinin sesini kokusunu ve yüzünü ayırt edebilir.)
2. Bağlanmanın oluşum aşaması (Altı haftadan, altı sekiz ay olana kadar ki süreci kapsar. Yabancı biri ile bakım vereni ayırt etmeye ve güven duygusu oluşmaya başlar. Kendisinden işaret geldiğinde bakım verenin tepki vereceğini bilir.)
3. Bağlılık aşaması (Altı aydan yirmi dört aya kadar olan süreci kapsar. Bakım veren ile yabancıyı ayırt eder ve bakım verenden ayrıldığında

ayrılık kaygısını yaşar.)

4. Karşılıklı ilişki oluşturma aşaması (On sekiz ay ve iki yaş sonrasındaki süreci kapsar. Bakım veren ile oluşan ayrılığa daha az tepki gösterirler. Bakım verenin geri döneceğini bilir ve iletişim becerilerini kullanmayı öğrenir.) (Ijzendoorn, 2007).

Bağlanmanın tanımında vurgulanan ve bebeklik döneminde bakım veren kişi ile oluşmaya başlayan ilişkinin iki temel noktasının önemli olduğu görülmektedir (Sayar ve Tüzün, 2006). Bunlar bakım verenin, bebek için dışarıdan gelecek tehlikelere karşı onu koruması ve aynı zamanda yakın çevresini keşfedebilmesi için gereken koşulları sağlamasıdır (Sümer ve Güngör, 1999). Bebeğin yola çıktığı bu keşif sürecinde bağlanmanın dört temel özelliği göze çarpmaktadır. Bunlar Bowlby tarafından şu şekilde açıklanmıştır.

- Yakınlığı Arama ve Koruma: Bağlanma figürüne karşı yakınlığın sürdürülmesi
- Ayrılığı Protesto Etme (Ayrılık Acısı): Bağlanma figürünün olmaması durumunda kaygılanma.
- Güvenli Bir Üs Sağlama (Güven Esası): Bebeğin çevreyi keşfedebilmesi için bakım verenin güven verici tutumları.
- Sağlam Bir Sığınak (Güvenli Barınak): Korku ve tehlike durumlarında bakım veren kişiye güvenle geri dönebilme (Bowlby 1988; Akt: Seven, 2006).

Yakınlığı arama ve koruma ihtiyacı, bebeğin bakım vereni ile bu süreci yaşama ve sürdürme istediğini kapsar. Bu durumun ise bakım verenle bebeğin iletişimine dayanır (Cortazar ve Herreros, 2010).

Bowlby, annesinden ayrılan bebeğin kaygısını anneyi protesto edip dikkatini çekmeye çalışması ile gösterdiğini belirtmiştir. Bebekler annelerinin dikkatini çekmede başarısız olurlarsa bir süre sonra sakinleşip yeni bağlanmalara açık hale geleceklerdir. Ayrılık durumunda tepkisiz kalan ya da güç sakinleşebilen bebeklerde ise bağlanma sorunları olabileceğini öne sürmüştür (Bowlby, 1959; akt. Türköz, 2007).

Ayrılık protestosuna dair bu bakış açısı Mary Ainsworth'ün bebeklerin bağlanma stillerini sınıflama çalışmalarında da kullanılmıştır (Türköz, 2007).

Güvenli üs kavramının oluşabilmesi için, bebeğin ağlamalarına ve huzursuz olduğu durumlara karşı, bakım verenin gerekli müdahalede bulunması ve bunu yaparken zamanlaması önemlidir. Bu noktada rahatlayan bebek, bakım vereni keşif sürecinde güvenli üs olarak görebilmekte ve keşif sürecini beklenildiği gibi gerçekleştirebilmektedir. (Bowlby, 1988). Sümer (2012) temel bakım verenin bu özellikleri nasıl ve ne kadar yerine getirdiğine bağlı olarak çocukların bağlanma örüntülerinin değişiklik gösterdiğini belirtmiştir.

Bağlanma stilleri

Bowlby tarafından geliştirilen kuramı, Ainsworth ve arkadaşları da yaptıkları 'Yabancı Durum' olarak bilinen deney ile 12-18 aylık bebekler ve anneleri üzerinde 1978 yılında sınımışlardır. Deneydeki her bir bebek yaklaşık 20 dakika süren ve sekiz aşamadan oluşan bu uygulamadan geçmişlerdir. Deneyin ilk aşamasında bebek ile anne tehdit edici unsurlar içermeyen ve bebeğin oynayabileceği oyuncakların yer aldığı bir odaya girerler. İkinci aşamada bebek etrafı keşfederken anne arkada oturur. Üçüncü aşamada ise ortama yabancı bir yetişkin girer. Önce anne ile konuşur ardından bebek ile temas kurar. Bebek ile yabancı temas halindeyken ebeveyn odadan dikkatlice çıkar. Dördüncü aşamada yabancı, bebeğin annenin ayrıldığını fark etmesi için yavaşça yerine geri döner. Bu aşamada eğer bebek ağlarsa yabancı onu rahatlatmaya çalışır. Burada amaç bebeğin yabancı bir ortamda ve yabancı bir kişinin yanında temel bakım verenden ayrıldığında gerçekleştirdiği davranışları incelenmektedir. Beşinci aşamada anne geri döner. Bebeği ile temas kurar ve ihtiyacı varsa onu rahatlatmaya çalışır. Bu sırada yabancı odadan ayrılır. Odada yalnızca anne ve bebek kalır. Burada amaç bebeğin birleşme sırasındaki tepkilerini gözlemektir. Altıncı aşamada ise anne de odadan ayrılır ve bebek odada yalnız kalır. Bu aşamada bebeğin yabancı ortamda temel bakım verenden ayrıldığında gösterdiği davranışlar incelenmektedir. Yedinci aşamada ise yabancı odaya girer. Eğer bebek ağlıyorsa sakinleştirmeye çalışır, sakinse onun kendisi ile etkileşim başlatıp başlatmadığını takip eder. Eğer bebek bir etkileşim başlatmazsa kendisi bebekle etkileşime girer. Son aşamada ise anne odaya girer ve eğer ihtiyacı varsa bebeği rahatlatmaya çalışır. Bu aşamada da bebeğin birleşme sırasındaki tepkileri incelenir. Ainsworth ve arkadaşları (1978)

bebeğin anneyi güvenli bir üs gibi kullanım etrafı keşfedip keşfetmediği, bebeğin ayrılık karşısındaki tepkisi ve anne ile bir araya geldiğinde yakınlık arayıp aramadığı ve yabancı kaygısı gibi bağlanma kuramında önemi olan kavramlar üzerinden giderek üç tür bağlanma stili ortaya koymuşlardır. Bunlar güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanmadır.

Güvenli bağlanma; Sağlıklı bir yenidoğanın 0-2 yaş döneminde kendisine bakım veren tarafından temel ihtiyaçlarının karşılanması ve bebeğin huzursuz olduğu durumlarda bakım verenin gerekli zamanlarda müdahalede bulunup rahatlatması, aynı zamanda duygusal ve sosyal etkileşimlerinin karşılıklı olarak doyum verici sürece dönüşmesi ile oluşur (Bowlby, 1988). Ebeveyn çocuğun ihtiyaçlarına olumlu ve tutarlı bir şekilde cevap veriyor, çocuğun duygu durumunu ayırt ediyor ve temas kurma isteğini karşılıyor ise güvenli bağlanmanın temeli de atılmış olur (Cortazar ve Herreros, 2010). Bebeğin doğumundan sonra (anne yoksunluğu dışında) genellikle ilk bakımını üstlenen kişi annesi olduğu için onunla geliştirdiği olumlu ilişkiler ona güven verirken, olumsuz ilişkiler ise güven duygusunu zedelemektedir. Annenin bebek ile kurduğu duygusal bağ, çocuğun tüm alanlarda gelişimini etkilemektedir (Yüksel ve Kurtuluş, 2016). Çocukların anneleri ile güvenli bağlanma oluşturabildiklerinde bu durum onların sosyal ve duygusal gelişim alanlarını da olumlu yönde etkilemektedir (Ural vd., 2015).

Bakım verenin kendisine destek vereceğinden emin olan bebek, çevresini keşif sürecinde kendini daha özgür hisseder (Öztürk, 2018). Güvenli bağlanan bebeklerin ebeveynlerinden birine ya da ikisine karşı kurduğu olumlu bağ sayesinde bebeğin çevreyi keşfederken ebeveynini güvenli üs olarak kullandığı bilinmektedir (Oates, 2007). Bebek bu keşif sürecinde, güvenli üssünü oluşturduğunda aynı zamanda psikolojik güvenliğini de sağlamış olur. Psikolojik güvenlik süreci, ebeveynleri tarafından bebek sevgi ve şefkat dolu bakım aldığı ve özerkliği desteklendiğinde güvenli bağlanma ile birlikte oluşmaktadır (Grossmann, 2019). Güvenli bağlanan bebekler bakım verenle ayrılık sürecine girdiklerinde kısmen huzursuzluk yaşasalar bile, ayrılığı daha kolay yaşarlar ve aşırı kaygı duymazlar (Ijzendoorn, 2007).

Kaygılı bağlanma; 0-2 yaş döneminde bebeğin biyolojik ve duygusal ihtiyaçları bakım veren tarafından tutarsız bir şekilde yanıtlanır ve zamanında karşılanmaz ise kaygılı bağlanma oluşur. Bebek bakım vereni güvenli bir üs

olarak göremez ve ayrılık sonrasında bakım verenle temas ve etkileşim için kararsız kalırlar (Oates, 2007). Kaygılı bağlanma sonucunda ebeveyni protesto etme ve bunun beraberinde umutsuzluk duygusunun bebekte hâkim olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple yaşanan kaygı ile yas süreci bağdaştırılmakta ve yetişkinlikteki yas ile benzer olduğu vurgulanmaktadır (Bowlby, 1988).

Kaçınan bağlanma; 0-2 yaş döneminde bakım veren bebeğe karşı duyarsızdır. İhtiyaçlarını görmezden gelir ve bebeğini reddedip onu kabullenemeyebilir. Bebek güvenli üs arayışında bakım vereni kaynak olarak kullanamaz. Bu durumda kaçınan bağlanma oluşur (Seven, 2006). Bebek ayrılık sonrası tekrar buluşmada bakım vereni görmezden gelir, temas ve etkileşimde bulunmaz (Ijzendoorn, 2007; Oates, 2007). Yaşamlarının ilerleyen zamanlarında kaçınan bağlanan bebeklerin, öfke ve düşmanlık duygularının fazla olduğu vurgulanmıştır (Cortazar ve Herreros, 2010). Bebekte kaçınan bağlanma oluştuğunda ve devamında cezalandırıcı yöntemlerle kendisine yaklaşıldığında, düşmanca yaklaşımların ortaya çıktığı ve erken çocukluk döneminde, saldırgan davranışlar gözlemlendiği belirtilmektedir (Hennighausen ve Karlen, 2010).

Bebek ebeveyn bağlanması, bebeğin gelişiminde oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple bağlanmanın beklenildiği gibi olumlu yönde olabilmesi için uzmanlar bazı ön koşullardan bahsetmiştir. Her iki ebeveynin de hamileliği ve bebeği kabullenmiş olması, bağlanma ile ilgili bilgilerinin olması ayrıca fiziksel ve psikolojik olarak bu sürece hazır olmaları bebeğin gelişimini gerektirdiği gibi tamamlaması ve güvenli bağlanmanın oluşması için oldukça önemlidir (Karakulak, 2009).

Bağlanmanın oluşmasında en önemli ve çok vurgu yapılan figür, annedir (Kavlak ve Şirin, 2009). Hatta bebek ile anne arasındaki ilk bağlanmanın daha anne karnında olduğu ve doğumun sürecinin, kurulan bağlanmadan sonra anne ve bebeğin birbirinden ilk ayrılışı olduğu da dile getirilmektedir (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol, 2005). Annenin bebek henüz anne karnındayken, vücudundaki hareketleri hissedebilmesi ve bu süreçlere olumlu tepki vererek bu durumu kabullenmesi ile bağlanmanın başladığı ve olumlu anlamda ilk temellerinin atıldığı kabul edilmektedir (Kavlak ve Şirin, 2009).

Bebeğin bağlanma süreci sadece anne odaklı ya da bakım veren odaklı gibi görünse de yapılan araştırmalar sonucunda çocukların anne babaları ile

bebekliklerinde bağlanma temelli kurdukları ilişkilerin, ileri dönemlerde diğer bireylerle kuracakları ikili ilişkilerde de etkili olduğu vurgulanmaktadır (Soysal vd, 2005). Bebeğin ilk bağlanma figürü genelde annesi olsa da bebeğin doğumu ile birlikte baba ile etkileşime geçmesi onunla da bağlanmaya yönelik süreci başlatmaktadır. Her zaman temel bakım veren rolünde olmasalar bile babalar da bağlanma figürleri olarak çocukların gelişimini etkileyebilmektedir. Babaların beslenme gibi etkinliklerdense oyun oynamaya, ortak ve heyecan verici etkinlikler gerçekleştirmeye daha çok önem verdikleri görülmüştür (Oates, 2007). Babası ile güvenli bağlanan bebeklerin yapılan araştırmalar sonucunda ileriki yaşamlarında, daha mutlu, insanlarla kolay ilişki kurabilen, bağımsız ve araştırmacı yönü güçlü olan kişiler olduğu belirtilmektedir. Bebeğin babası ile güvenli bağlanmaya yönelik ilişki kurmasında aile yaşantısı içerisinde anne babanın ilişki biçimleri ve birbirleri ile olan doyum verici iletişimlerinin de gayet etkileyici bir faktör olduğu göze çarpmaktadır (Karakulak, 2009). Yapılan bir araştırmada, babaların küçük çocuklarına karşı düşük oyun duyarlılığı var ise okul öncesi ve ilkökul yıllarında hem erkek hem de kız çocuklarında davranış problemlerinin daha fazla gözlemlendiği vurgulanmıştır (Oates, 2007).

Bebeklik döneminde oluşmaya başlayan ve şekillenen bağlanma stilleri, özellikle erken çocukluk dönemi başta olmak üzere bireyin tüm yaşam dönemlerindeki insan ilişkileri üzerinde etkili olan bir olgudur (Karakulak, 2009). Bebeklik döneminde bakım veren ya da anne ile bağlanma yönünden güvenli bir ilişki kurabilen çocukların okul öncesi dönemde akranları ile geliştirdiği ilişkilerin ve sosyal-duygusal gelişimlerinin güçlü olduğu ortaya çıkmıştır (Ural vd., 2015). Bunun yanı sıra bakım veren ile güvene dayalı bir ilişki kuramayan ve bağlanmayı gerektiği gibi sağlayamayan okul öncesi dönemdeki çocukların benlik gelişimlerinin güvenli bağlanmayı gerçekleştirebilen akranlarının gerisinde olduğu vurgulanmaktadır (Yüksel ve Kurtuluş, 2016). Bebeklik döneminde kendisine bakım veren ile olumlu ve güvene dayalı bir ilişki kurabilen çocukların sonraki yaşlarında sosyal beceri düzeylerinin akranlarına oranla daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Seven, 2006).

Ebeveyn – çocuk ilişkisi

Daha önce de vurgulandığı üzere ebeveynler bebeklerin sağlıklı gelişimleri için çocukların ihtiyaç duyduğu fiziksel ve duygusal ortamı hazırlama açısından

oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu sırada kurulan ilişkinin niteliğinin bebeğin bağlanma stilini etkileyeceği ve bunun da çocuğun gelişimi üzerinde etkili olduğundan bahsedilmiştir. Bununla beraber zaman içerisinde bebeğin ihtiyaçlarını karşılamak için ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimleri çeşitlilik göstermeye başlar. Bu nedenle farklı bağlanma stillerine sahip çocukların ebeveynlerinin onlarla olan etkileşimlerini incelemek önemlidir.

Ebeveyn çocuk ilişkilerine bu bağlamda baktığımızda okul öncesi döneme kadar geçirdiği aile ortamında çocuğun hem toplumsallaşma anlamında ilişkilerinin temeli atılmakta hem de ebeveynleri çocuğa model olmaktadır (Kandır ve Alpan, 2008). Ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri tutum ve davranışları anne baba çocuk ilişkisinin kalitesini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir (Günel, 2007). Bazı ebeveynlerin çocuklarıyla olan etkileşimi onların gelişimini destekler nitelikteyken bazılarının yaklaşımı çocuğun gelişimini desteklemeyen bir nitelik göstermektedir (Zorbaz ve Owen, 2013). Ebeveynler bazen farkında olsun ya da olmasın kendi çocukları ile ilişkilerinde istenmeyen davranışlar sergileyebilmektedirler ve bu davranışların çocuğun gelişime olumsuz yönde etki ettiği bilinmektedir (Gözlükaya, 2014).

Çocukların yaşamlarının ilk yıllarında model aldıkları bu davranış kalıpları onlarda yer edinerek yaşamları boyunca kendi kişilik özelliklerine dönüşebilmekte ve bu nedenle ebeveynlerin etkisinin oldukça büyük olduğunu ifade edilmektedir (Gizir ve Baran, 2003). Ayrıca toplumla geçeceği etkileşimde sergileyeceği ilişki tarzının da önemli bir kısmını ebeveynlerinden aldığı vurgulanmaktadır (Uzun ve Baran, 2015). Geçmişe nazaran günümüzde ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin yükselmesi ile birlikte ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide empatinin daha fazla kullanılmaya başlaması ebeveynlerin çocuklarına karşı olan tutumlarını olumlu yönde geliştirmektedir (Tezel Şahin ve Cevher, 2007).

Ebeveyn çocuk ilişkisinin çocuğun yaşamına etkisi düşünüldüğünde bu ilişkiyi etkileyebilecek faktörleri belirlemek oldukça önemlidir. Anne babanın yaşı, ailedeki kardeş durumu ve sayısı, anne babanın eğitim durumu, çocuğun istenilerek dünyaya gelmiş olması gibi etkenler ilişkinin kalitesini etkilemektedir (Balat Uyanık, 2007). Çocukların ebeveynleri ve aile bireyleri ile olumlu bir ilişkisinin olmasının, kendi yeteneklerini tanımasına ve yapabildiklerinin farkına varmasına, olumlu bir benlik algısı geliştirmesine yardımcı olacağı ifade

edilmektedir (Kaya, 1997).

Yapılan araştırmalar sonucunda annenin duygu durumunun iyi olması ve kendini iyi hissetmesi halinde, bu durumun çocuğun davranışlarına ve duygu durumuna olumlu anlamda yansıdığı fark edilmiştir (Kutlu, 2014). Anne çocuk ilişkisinin sağlıklı olabilmesi için annenin duygusal olarak yoksunluk hissetmemesi, eşi ile ilişkisinin iyi olması, ekonomik sıkıntılar yaşamaması ve bebeğin istenerek dünyaya gelmiş olması gibi birçok faktör önemlidir (Günalp, 2007). Annelik becerisinin doğuştan gelen bir yetenek olmadığı yapılan araştırmalarla bu becerinin sonradan edinildiği ortaya çıkmaktadır. Kendi çocukluğunda sevgi ihtiyaını yeterince almış bir anne, çocuğuna da bunu aktarabilmekte ve aynı zamanda annenin hamileliğinde geçirdiği yaşantılar da annelik rolünü etkilemektedir (Yalçın, 2010).

Annelerin iş yaşamına girmesi ile evdeki dengelerin kısmen değiştiği ve babanın da eve karşı sorumluluklarının arttığı görülmektedir. Bunun yanı sıra annenin hem çalışıp hem de ev işlerini yapıp çocuklarının bakımlarını üstlenmesi aynı zamanda da duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışması annenin gerginliğini de beraberinde getirmektedir. Bu noktada baba çok etkili ve önemli bir rol oynamaktadır. Eşiinin yükünü hafifleten babalar evdeki tartışma ve gerginlik ortamını da yok etmekte ve aynı zamanda çocuğuna karşı sorumluluk kazandırmada örnek oluşturmaktadır (Pekkarakaş, 2010). Baba ocuk ilişkisinin niteliğinin geçmiş zamanlara göre daha da farklılaştığı görülmektedir. Babanın ocuğun hayatına dair sorumlulukları pek çok farklı sebeple artmıştır. Babanın rolünün daha çok çocukla oyun oynama yönünde olduğu ve o alanını desteklediği söylenebilir (Günalp, 2007). Babalarıyla etkili bir ilişkisi ve iletişimi olan çocukların zihinsel gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiği ve okul hayatlarında daha başarılı oldukları görülmektedir (Uzun ve Baran, 2015). Bunun yanı sıra babalarıyla olumlu ilişki geliştiren çocukların daha az depresif durumda buldukları ve ruh sağlıklarının daha iyi olduğu da belirtilmektedir (Yalçın, 2010). Aile yaşantısında babanın çocuğun gelişiminde etkili olduğu, zihinsel yanı sıra çocuğu ile nitelikli vakit geçiren babanın sosyal gelişiminde, kişilik gelişiminde ve duygusal gelişiminde olumlu yönde etkileri olabileceği de yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır (Pekkarakaş, 2010).

Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları

Ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinde farklı tutumlarının olduğu bilinmektedir. Bu tutumların sebeplerinin de birçok nedene bağlı olduğu söylenebilir. Öne çıkan nedenler anne babanın yetişmiş oldukları kültürel yapı, çocukları üzerinde doğmadan önce bile oluşabilen beklentileri, ebeveynlerinin sosyoekonomik düzeyleri, evdeki kardeş sayısı ve çocukların cinsiyetleri gibi pek çok faktör sıralanabilir (Uyaroğlu, 2011). Ebeveynlik tutumu, çocuğun anne babasının bir durum karşısındaki genel görünümüdür. Bunun yanı sıra ebeveyn davranışı var olan anlık bir olaya karşı ebeveynin verdiği tepkidir denilebilir. Tutumu daha genel ve zaman içerisinde oturmuş bir kalıp olarak düşünmek mümkündür (Özkafacı, 2012).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilemiş oldukları tutumların ilk tanımlayıcısı olarak literatürde karşımıza çıkan kişi Diana Baumrind'dir. Yapmış olduğu çalışmalar sonucunda üç farklı ebeveyn tutumu olduğunu ortaya koymuştur. Bunlar izin verici, yetkili ve otoriter ebeveyn tutumlarıdır (Baumrind, 1966). Anne baba tutumları temelde dört tutum üzerinde şekillenmekte, ancak günümüze gelene kadar yapılan farklı çalışmalarla ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilemiş oldukları tutumların farklı başlıklar altında da sıralanabileceği görülmektedir (Bartan, 2010). Bunlar; otoriter tutum, demokratik tutum, aşırı hoşgörülülük tutum, koruyucu tutum, ilgisiz tutum ve tutarsız tutumdur.

Otoriter tutum

Otoriter tutumu benimseyen ebeveynler kendi mutlak doğrularını çocukları üzerinde uygulayarak onları kontrol etmeye çalışırlar (Baumrind, 1966). Otoriter tutum sahibi ebeveynler çocukları üzerinde çok katı bir şekilde kurallar kurarak baskı oluştururlar. Bu tutumda kesinlikle çocukların bakış açılarına önem verilmez ve desteklenmez, ebeveynler tarafından kurulan disipline uyum her şeyden daha önemlidir (Köksal, 2016). Bu tutum altındaki çocukların öz denetimlerinin daha düşük olduğu ve karar alma ve uygulamada ebeveynlerinin yönlendirmesi baskın olduğundan bahsetmek mümkündür. Genellikle geleneksel aile tipinde bu tutuma rastlanmaktadır. Ayrıca çocuğun duygusal ihtiyaçları da karşılıksız kalmaktadır (Yavuzer, 1993; akt. Tarhan, 2014). Otoriter tutum altında yetişen çocukların her baskıya boyun eğen, sorgulamayan bir yapıları olabileceğinden yaşamlarının her dönemlerinde gücün karşısında istenilen her şeyi

yaptıkları ve asla sorgulamama eğilimleri olduğu görülmektedir (Yavuzer, 1998). Çocuğa uygulanan baskının yanında otoriter tutumda ceza da çok fazla kullanılmaktadır. Bu da zaman içerisinde bazı çocukları dış dünyaya karşı şiddete yöneltmekte ve bazılarında ise özgüven eksikliği görülmektedir (Derman Taner ve Başal, 2013). Otoriter ebeveyn tutumunda çocuklar sürekli kontrol ve baskı altında tutuldukları, hiçbir şekilde çocuk bağımsız bırakılmadığı ve karar alması sağlanmadığı, ayrıca öz denetimden yoksun bırakıldığı için anne babalar tarafından çocuklarının çocukluğunu yaşamaları da engellenmiş olur (Tokol, 1996).

Demokratik tutum

Yetkili yani demokratik ebeveynler çocuklarının davranışlarını var olan konuya ilişkin akılcı bir şekilde yönlendirmeyi tercih ederler (Baumrind, 1966). Demokratik tutum; gelişimsel sonuçlar açısından otoriter tutumun tam tersi olarak nitelendirilebilir. Ayrıca çocuğun gelişim alanları düşünüldüğünde onu tüm yönleriyle destekleyen en doğru tutumun demokratik tutum olduğu vurgulanmaktadır (Gözlükaya, 2014). Demokratik tutumda, kararların aile üyeleri ile ortak bir şekilde alınması önemlidir. Bunun yanı sıra ebeveynler çocuklarına model olduklarının farkındadır. Çocuğun yaşına uygun sorumlulukları alması gerektiğini bilmektedirler. Bunların yanı sıra bu tür ailelerde, aile üyeleri arasındaki sevgi ve saygı oldukça önemlidir ve ön plandadır (Dursun, 2010). Demokratik tutumda evdeki çocuk bir birey olarak kabul edilmekte, özerkliği ön plana çıkmakta ve öne sürdüğü fikirler önemsenmektedir (İkiz, 2015). Ebeveynlerin çocuk için belirlediği sınırlar içerisinde çocuk bağımsızdır. Ancak ebeveyn tarafından onaylanan ve onaylanmayan davranışların sınırları açık ve bellidir (Özden, 2006). Bu sebeple demokratik tutumda çocukta herhangi bir olumsuz duyguya rastlanmamaktadır. Çünkü demokratik tutum sağlıklı yönlendirmelerin yapıldığı ebeveyn tutumudur (Baykan, 2014).

Aşırı hoşgörülü tutum

Bir diğer adıyla izin verici tutum olan bu tutumda ebeveynler çocukların tüm isteklerine karşı tamamen kabul edici ve olumlu yönde yaklaşmayı tercih ederler (Baumrind, 1966). Aşırı hoşgörülü tutumu daha detaylı inceleyecek olursak, ebeveynlerin sergilediği bu tutum çocukların asla sınırları ve kuraları söz konusu değildir. Ebeveynler her şeye izin verici davranarak çocuklarının

mutluluğunu istediklerini ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra, çocuk her istediğini yapar durumda olduğu için anne babayı yönetir konuma gelmiştir ve bu durum benmerkezci davranmasına ayrıca asi tavırlar sergilemesine sebep olmaktadır (Orçan, 2004). Bu tutumdaki anne babalar her zaman verici olmuşlar ancak çocuklarına karşı talepkâr olmamışlardır (Zeteroğlu, 2014). Ebeveyn kontrolünün olmadığı bu tutum çocuk merkezli olarak da nitelendirilmiştir (Demircioğlu, 2012). Tüm bu bahsedilen durumlar çocuğun aşırı derecede doyumсуz olmasına ve her istediğine ulaşabileceği algısına sahip olmasına sebep olmakla birlikte yetişkinliğinde dahi bu algıları var olabilmektedir. Bu ise insanlar ilişkilerinde sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır (Pekkarakaş, 2010).

Koruyucu ebeveyn tutumu

Koruyucu ebeveyn tutumunu inceleyecek olursak, her anne babanın doğduğu andan itibaren çocuğunu dışarıdan gelecek tehlikeli durumlara karşı koruma ihtiyacı içgüdüsel olarak mevcuttur. Ancak çocuğun bağımsızlığını kazanmaya başlamasıyla birlikte gerektiği yerlerde özerkliği de desteklenmelidir. Fakat bu tutuma sahip ebeveynler ilerleyen dönemlerde özerklik desteği sağlamazlar (Yavuzer, 1993). Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının hiçbir şekilde sorumluluk almalarına müsaade etmezler ve onlarla ilgili her türlü kararı kendileri verirler. Bununla birlikte anne babalık sorumluluklarını da çok iyi bir şekilde yerine getirdiklerini düşünürler (Dokuzlu, 2016). Çocukların ebeveynlerine ve sonrasında dış dünyada ilişki kurduğu bireylere karşı aşırı bağımlı bir hale gelmesine sebep olan tutum da aşırı koruyucu tutumdur (Zeteroğlu, 2014).

İlgisiz ebeveyn tutumu

İlgisiz ebeveyn tutumunda, anne babaları tarafından ihmal edilen çocuklar yetişmektedir. Özellikle duygusal ihtiyaçlarının ihmal edildiği bu tutumda ebeveynlerinin çocukları üzerine hiçbir kural koymadığı, çocuğun olumsuz davranışlarını sürekli yüzüne vurduğu ve hiçbir şekilde olumlu davranışlarını desteklemediği bir durum söz konusudur (Orçan, 2004). İlgisiz tutumda çocuk ebeveyn sevgisini hissetmemekte ve bu açıdan yoksun kalmaktadır (Zengin, 2008). Çocuklarının duygu durumları ile ilgilenmeyen ebeveynler onlara karşı tamamen kayıtsız kalmaktadır. Bazı araştırmalarda yoğun stres altında bir yaşamı olan ebeveynlerin genel olarak böyle davrandığını öne sürmektedir (Özden, 2006).

Ebeveynlerinin yaşantılarındaki stresin yanı sıra, eğer çocuk, hamilelik aşamasında istenmeyen bir çocuk ise de bu durumun ortaya çıkmış olabileceği düşünülmektedir (Gözlükaya, 2014).

Tutarsız ebeveyn tutumu

Son olarak tutarsız ebeveyn tutumunda, genelde ebeveynlerin çocukları üzerindeki kararları ortak bir noktada buluşmaz ve kendi aralarında anlaşmazlıklar söz konusudur. Bu durumda çocuğa rehberlik edebilme konusunda dengesiz tutumlar ön plana çıkabilmektedir. Bu tür ebeveynler bazen çok otoriter bazen ise aşırı izin vericidirler. Uygulanan disiplinde tutarsızlık vardır ve bu durum çocuğun zihnini bulandırmaktadır (Dursun, 2010). Bazen yaşanan aynı durum karşısında bile farklı tepkilerle karşılaşan çocuk da dengesiz tavırlar sergilemeye başlayacak, ilgiyi üstüne çekmek için uğraşacak ve bu durum bazen korkular yaşamasına da sebep olabilecektir (Derman Taner ve Başal, 2013). Bu farklı yaklaşım şekilleri çocuğun içsel dünyasında yaptığı ya da karar verdiği her durum için kendini sorgulama isteğini uyandırır ve doğru mu yapıyorum kaygısını oluşturur. Bunun yanı sıra ebeveynler arasındaki farklı yaklaşımlar diğer ebeveyn için izin verici ebeveynin çocuğu kayırdığı algısını da oluşturabilmektedir (Bartan, 2010). Çocuk bahsedilen bu durumda izin verici ebeveyni ve tutumu algıladığı için diğer ebeveyne karşı içinde öfke de barındırabilmektedir (Orçan, 2004).

Konu ile İlgili Çalışmalar

Bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar

Seven (2006) doktora tezinde, ‘6 yaş çocukların sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi’ konusunu ele almıştır. Araştırmanın örneklemini Muş ilinde anasınıfında öğrenim gören 110 öğrenci olarak belirlenmiş ve öğrencilere ‘Cassidy Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri’ ve ‘Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Temel Eğitim Öğretmen Formu’ uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarında; sosyal beceri düzeyi yüksek olan öğrencilerle güvenli bağlanma stili geliştiren öğrenciler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca bağlanma stili ile anne babanın öğrenim düzeyi ve sosyoekonomik durum arasında anlamlı bir ilişki bulunurken sosyal beceri düzeyi ile de sosyoekonomik durum arasında anlamlı bir sonuç ulaşılmıştır.

Türköz (2007) doktora tezinde, ‘Okulöncesi çocuklarda bağlanma örüntüsünün kişilerarası problem çözme ve açık bellek süreçlerine etkisi’ni araştırmıştır. Okulöncesinde eğitim gören 5-6 yaş grubu üç farklı sosyoekonomik düzeyde olan 77 çocuk örneklem olarak alınmıştır. Çocuklara, Bağlanma Öykü Tamamlama Testi, Çocuklar İçin Bellek Ölçeği, Problem Çözme Öykü Tamamlama Ölçümü ve İlişkisel Problem Çözme Öğretmen Gözlem Formu kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, kişilerarası strese dayalı problem durumlarında güvenli bağlananlar, girişken bir yapıya bürünürken; güvensiz bağlananlar çekingen ya da saldırgan yollara başvurmuşlardır. Ayrıca son olarak güvenli bağlananların sözel bellek yeteneği de güçlü çıkmıştır.

Alan (2011) yüksek lisans tezinde, ‘Doğum sonrası dönemde sosyal desteğin anne baba bağlılığına etkisi’ni incelemiştir. Araştırma Kırşehir’de 10 aile sağlığı merkezi baz alınarak buralara kontrole gelen 4-6 ay arasında bebeği olan 135 anne üzerinde gerçekleştirilmiştir. Annelere ‘Maternal Bağlanma Ölçeği’ ve ‘Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği’ uygulanmıştır. Sosyal destek, alt boyutları ile detaylı bir şekilde incelendiğinde annelerin aldıkları sosyal destek ile anne ve bebek arasındaki bağlanma puanları arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna varılmıştır. Sosyal destekler, ailelerin uzun süre yaşadıkları yer, sosyal güvence varlığı, annelerin bebeği istemesi, bebeğin anneyi yabancılardan ayırt etmesi, annenin eşiyle ilişki durumu ve babanın anneye desteği olarak nitelendirilmiştir.

Şahin ve Arı (2015) yaptıkları ‘Okul öncesi çocukların duygu düzenleme becerilerinin bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi’ isimli araştırmalarında; 6 yaşında toplamda 137 öğrenci ile çalışmışlar ve bağlanma stillerini ölçmek için ‘Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri’ni, duygu düzenleme becerilerini ölçmek için, ‘Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği’ni uygulamışlardır. Araştırmada beklenildiği gibi, güvenli bağlanan çocukların duygu düzenleme becerilerini kullanabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yüksel ve Kurtuluş (2016) yaptıkları araştırmada, ‘Okul öncesi dönemdeki 4-5 yaş grubu öğrencilerin benlik kavramı ve bağlanma biçimlerinin anne davranışları açısından incelenmesi’ konusunu ele almışlardır. 4-5 yaş grubu çocukların örneklem olarak alındığı çalışmada, annelerin çocuklarına karşı davranışlarının eğitim seviyelerine ve sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı

olarak fark ettiği görülmüştür. Bu seviyeler düştükçe çocuklarına karşı daha çok korumacı davrandıkları aynı zamanda daha çok baskı uyguladıkları ve daha çok cezalandıkları bu durumların ise güvenli bağlanma stili ile negatif ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca annelerin davranışları ile çocukların benlik saygıları arasında herhangi bir ilişkiye de rastlanmadığı görülmüştür.

Koç ve Akduman Gültekin (2017) yapmış oldukları araştırmada, “Okul öncesi eğitime devam eden 60 ay ve üzeri çocukların anne bağlanma stillerinin duygusal beceri düzeyine etkisi” konusunu ele almışlardır. Araştırmada 109 anne ve çocuk örneklem olarak alınmış ve çocukların annelerine bağlanma stilleri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada kız çocukların erkek çocuklarına göre daha yüksek oranda güvenli bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra anneye bağlanma stiline ve çocuğun duygusal düzenleme becerisinin cinsiyet üzerine bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak bağlanma düzeyi ile duygusal beceri düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Görgü (2018) yapmış olduğu araştırmada, “Okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların annelerinin bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve çocukların bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” konusunu ele almıştır. Araştırmada 160 anne ve onların çocuklarına, ‘16 kişilik envanteri’, ‘Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri’ ve ‘oyuncak öykü tamamlama testi’ uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, annelerin bağlanma stilleri ile çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış ancak annelerin kişilik özelliklerinin alt boyutlarından, duyarlı, kabullenen ve kontrollü olmaları ile çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tulpar (2019) yazmış olduğu yüksek lisans tezinde, “4–6 yaş aralığındaki çocukların bağlanma biçimlerinin ve duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi” konusunu ele almıştır. 60 okul öncesi çağındaki çocuk için ‘Okul öncesi öz düzenleme ölçeği’ ve ‘Güvenli yer senaryoları testi’ uygulanmıştır. Araştırma sonucunda güvenli bağlanma ile duygu düzenleme becerisi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca güvenli bağlanan çocukların güvensiz bağlanan çocuklara göre daha fazla duygu düzenleme becerilerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveyn çocuk ilişkisi ile ilgili yapılan çalışmalar

Özensel (2004) ‘Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği’ isimli araştırmasında, gözlem tekniğini kullanarak sosyoekonomik durumlarını eşit bir şekilde farklı kategorilerde belirlediği 360 kadınla görüşmüştür. Görüşmeleri sonucunda; annenin çocuk yetiştirmedeki sorumluluğu ile birlikte babanın rolü de gündeme gelmiştir. Bunun yanı sıra babaların gereken sorumluluğu genel olarak üstlenmediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca anne ve babanın kendi aralarında yaşamış oldukları problemlerin çocuğun yetiştirilmesinde de olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur. Çocuğu yetiştirilmesinde ebeveynlerin ortak kararlarının çok az olduğu ve birçok konuda hem fikir olmadıkları da gözlemlenmiştir. Son olarak annenin ilerleyen yaşında çocuğun kendine bakması fikri de ortaya çıkmıştır.

Balat Uyanık (2007) yaptığı çalışmada; ‘İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi’ konusunu ele almıştır. Araştırma için, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum ölçeği ile demografik bilgi formu uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, okulöncesi eğitim almayan çocukların ebeveynlerinin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumunu belirledikleri sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra okulöncesi eğitim alan çocuklar ile demokratik ebeveyn tutumu sergileyen anne babalar arasında anlamlı bir ilişki bulamamakla birlikte, çocukların okulöncesi eğitim alma süreci uzadıkça anne babalarının demokratik tutum sergileme puanlarının arttığı görülmüştür.

Akgün ve Yeşilyaprak (2010) yaptıkları çalışmada, ‘Çocuk ana baba ilişki ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması’nı gerçekleştirmişlerdir. Araştırmalarında, 1992 yılında geliştirilen ölçeğin ana baba ve çocuk ilişkisini belirleyen ölçeğin Türkçeye uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 4-6 yaş arasında 234 ebeveyne Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği uygulanmıştır. Çalışma sonucunda uyarlanan ölçeğin yapılan analizler sonucunda iç tutarlılığı ile birlikte geçerlilik ve güvenilirlik sonuçları istenilen düzeyde çıkmış ve ülkemizde uygulanabilirliği kanıtlanmıştır.

Bartan (2010) ‘Kütahya örneğinde ebeveyn çocuk ilişkisi envanterinin 60-72 aylık çocukların anne babalarına uyarlaması’ başlıklı yüksek lisans tezinde Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri’nin uyarlama çalışmasını gerçekleştirmiştir.

Bunun için Kütahya ilinde 2009- 2010 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitime devam eden 780 çocuğun anne ve babası örneklem olarak alınarak çalışmaya dahil edilmiştir. ‘Genel Bilgi Formu’, ‘Sosyo-ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek’ ve ‘Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Envanteri’ ölçekleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda 7 alt boyutlu ve 41 maddeli Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği’nin geçerlilik ve güvenilirlik sonucu açısından tutarlı bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pekkarakaş (2010) yüksek lisans tezinde, ‘3-6 yaş çocuklarının babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi’ konusunu ele almıştır. Araştırmasında 2009- 2010 yılında İzmir ilinde okul öncesi eğitimine devam eden 240 çocuğun babasını örneklem olarak ele almıştır. Kişisel bilgi formu ile birlikte ‘Ebeveyn Modernlik Ölçeği’ ve ‘Aile Katılım Ölçeği’ni uygulamıştır. Araştırma sonucunda eğitim düzeyi yüksek olan babaların düşük olan babalara göre daha geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarını benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yüksek lisans eğitimine sahip babaların daha modern tutum sergiledikleri fark edilmiştir. Serbest meslekle uğraşan babaların kamuda çalışan babalara göre daha geleneksel tutum izledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca aylık gelirin yükseldikçe geleneksel tutumun kullanıldığı da araştırma bulgularından olmuştur.

Kristin (2011) “Parental relationship quality and child outcomes across subgroups’ isimli makalesinde aile ve çocuk ilişkisinin kalitesini ele almıştır. Araştırmada 2007 Ulusal Sağlığı Araştırması’nın verileri kullanılmış ve 6-17 yaş aralığında 64.000’den fazla katılımcı dikkate alınmıştır. Araştırma sonuçlarında, ebeveynin eğitim seviyesi yüksek, çocuk avantajlı evden geliyor ise daha olumlu davranışlar sergilediği ve sonucunda kurduğu ilişkilerde ve iletişim becerilerinde daha yüksek performans sergilediği görülmüştür.

Özkafacı (2012) yüksek lisans tezinde ‘Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi’ konusunu ele almıştır. Bu çalışmada; 6 yaş grubundaki 33 çocuğa ‘Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği’ uygulanmış annelerine ise ‘Ebeveyn Tutum Ölçeği’ uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; demokratik tutumu benimseyen annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra olumsuz ebeveyn tutumları sergilendiğinde sosyal beceri düzeyi ile negatif yönde

ilişki bulguları ortaya çıkmıştır.

Derman Taner ve Başal (2013) yaptıkları araştırmada ‘Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerin anne baba tutumları arasındaki ilişki’yi ele almışlardır. 5-6 yaşlarında toplam 1112 öğrenci örneklem olarak belirlenmiş olup, ailelerine ‘Aile Hayatı Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği’ uygulanmıştır. Bunun yanı sıra çocukların ailelerine ve öğretmenlerine doldurmaları için uzmanlar tarafından hazırlanan 30 maddelik davranış problemlerinin yer aldığı bir form dağıtılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların %60’ında en az bir tane davranış problemine rastlanmıştır. Aşırı koruyucu anne baba tutumunu sergileyen ebeveynlerin çocuklarında; içe kapanıklık, inatçılık ve hayvan korkusu problemleri arasında negatif ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveyn tutumunun çocuğun davranış durumuna etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi kurumlarında, çocuk gelişim uzmanı, psikolog ve psikolojik danışmanın önemine de vurgu yapılmıştır.

Zorbaz ve Owen (2013) yaptıkları çalışmalarında çocuklar için aile ilişkileri ölçeğini geliştirmişlerdir. 4.ve 5. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan uygulama çocukların aile işlevlerini algılama biçimlerini açığa çıkarması amaçlanmış olup; iki faktörlü 20 maddelik ölçek şeklinde uyarlanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda; geçerlilik ve güvenilirliğinin test edildiği ve kullanılabilir özelliklere sahip olduğu belirtilmiştir.

Telli (2014) yüksek lisans tezinde, “3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi” konusunu araştırmıştır. Araştırma anaokulunda çocuğu bulunan 482 baba ile yürütülmüş ve ‘Babalık rolü algı ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocuğun yaş faktörünün babalık rolünü ve çocuğu ile ilişkisini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra babanın eğitim düzeyi faktörünün babalık rolünü ve çocuğu ile ilişkisini etkilediği sonucu elde edilmiştir.

Dereli ve Dereli (2017), yayınladıkları araştırmada, “ebeveyn çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psiko-sosyal gelişimlerini yordaması” konusunu ele almışlardır. 4-5 yaş aralığında 210 çocuk örneklem olarak alınmış olup, ‘Ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeği’ ve ‘okul öncesi çocuklar için psikolojik gözlem formunun alt boyutlarından psiko-sosyal gözlem alt boyutu ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveyn çocuk ilişkilerinin olumlu ilişkiler

ve çatışma alt boyutunda çocuğun psiko-sosyal gelişimine göre farklılaştığı ve çocukların anne babasının öğrenim düzeyinin ebeveyn çocuk ilişkisine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveyn çocuk ilişkisi ve bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar

Shafiq (2010) uzmanlık tezinde, ‘Anne çocuk bağlanması ve aile durumu’ konusunu ele almıştır. Araştırmaya 173 anne katılmıştır. Araştırmacı örneklem grubuna, ‘Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği’ ve ‘Doğum Sonrası Bağlanma Anketi’ isimli iki farklı ölçek uygulamıştır. Anneyle ilişkili birçok değişkenin çocuk yetiştirmede önemli rol oynadığı göze çarpmıştır, bunlar yaşı, iş durumu, uyku sorunları, geliri, çocuğun cinsiyeti ve annenin sosyal aktiviteleri olarak sıralanabilmektedir. Bunun yanı sıra araştırma sonucunda, bebekle ilgili durumların ise anne bebek bağlanmasında etkili olduğu görülmüştür. Bu faktörler şöyle sıralanmıştır, bebeğin anksiyetesi, sebepsiz ağlaması, uyku bozukluğu ve ayrı hastanede yatması olarak belirtilmiştir. Ek olarak aynı oda birlikteliğinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Bolattekin (2014) yüksek lisans tezinde, ‘Anne-babanın bağlanma biçimleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi’ni konu olarak ele almıştır. Araştırmaya 4-6 yaş aralığında çocuğa sahip 200 anne ve baba katılmıştır. Araştırmacı ‘İlişki Ölçekleri Anketi’, ‘Güçler ve Güçlükler Anketi’ ile ‘Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları’ anketlerini uygulamıştır. Araştırma sonucunda ebeveynine güvenli bağlanan çocuklarda, akranları ile kurdukları iletişim boyutunda herhangi bir probleme rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra akran sorunları korkulu bağlanan çocuklarda görülmüştür. Sonuç olarak ebeveyne bağlanma stiline okul öncesi dönem çocukların ilişki biçimlerini etkilediği bulgusu elde edilmiştir.

Öztürk (2018) yazmış olduğu yüksek lisans tezinde “Okul öncesi dönem çocuklarının aile işlevleri ile duygu düzenleme becerileri ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişki” konusunu ele almıştır. Araştırmada psikiyatri kliniğine başvuruda bulunan ve bulunmayan 250 (125-125) okul öncesi öğrencisi örneklem olarak alınmış ayrıca ‘Aile değerlendirme ölçeği’ ile ‘Tamamlanmamış oyuncak bebek ailesi hikayeleri ölçeği’ uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi dönem çocuklarının aile işlevleri ve duygu düzenleme becerileri ve bağlanma stilleri çocuk psikiyatri kliniğine başvurma durumuna göre anlamlı düzeyde

farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Aile değerlendirme ölçeğinin alt boyutlarından problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme ve gereken ilgiyi gösterme gibi fonksiyonlar işlevselliğini azalttıkça çocuğun bağlanma düzeyinin de azaldığı görülmüştür.

Yeşildaş (2018) yazmış olduğu yüksek lisans tezinde “Okul öncesi çocuklarda kaygının ebeveyn- çocuk ilişkisine yönelik değişkenler açısından değerlendirilmesi” konusunu araştırmıştır. Araştırmasını 4-6 yaş arasında çocuğu olan 266 anne ile yürütmüştür. Araştırmada ‘Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri II, Annenin Ayrılık Kaygısı Skalası, Çocuğun olumsuz duyguları ile baş etme ölçeği, Çocukların duygularını değerlendirme ölçeği ve Okul öncesi çocukları kaygı düzeyi ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırmada, annenin kaygı düzeyi ve kendi bağlanma tarzının çocuğun kaygısını ve duygu durumunu belirlediği sonucu elde edilmiştir.

Tuna (2018) yaptığı yüksek lisans tezinde ‘Annenin bağlanma stili ile çocuk yetiştirme tutumu ilişkisinin incelenmesi’ konusunu ele almıştır. Araştırmaya 2-6 yaş arası çocuğa sahip 250 anne katılmıştır. Araştırmada ‘Demografik Bilgi Formu’, ‘Ebeveyn Tutum Ölçeği’ ve ‘İlişki Ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırmada annelerin sergiledikleri koruyucu tutum ile saplantılı ve korkulu bağlanma stili arasında anlamlı olarak pozitif yönde ilişki saptanmıştır. Bunun yanı sıra ebeveyn tutumlarından otoriter, koruyucu ve izin verici tutumlar ile bağlanma stillerinden korkulu, güvenli ve saplantılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Problem Durumu

Bebegin doğduğu andan itibaren en yakın sosyal çevresinde ilk iletişim kurduğu ve ilişkisini başlattığı kişiler genellikle ebeveynleridir. Bu noktada çocuğun ebeveynleri ile kurduğu ilişkinin niteliğinin yüksek olması ve çocuğun gelişim alanlarının desteklenir olması onun yararına olacaktır (Tezel Şahin ve Cevher, 2007). Ayrıca eşlerin birbirleri ile iletişimi de çocuk üzerinde önemli etkiye sahiptir. Aile içerisinde var olan bu sosyalleşmenin izleri çocuğun aile dışında girdiği ilk sosyal ortamında yani okul öncesi dönemde belirginleşmeye başlayacaktır (Tokol, 1996).

Çocukların ebeveynleri ile kurdukları ilişkinin temeline bakıldığında annenin hamileliğinden itibaren iletişim kurma süreci başlamaktadır. Bu ilişkinin niteliğini etkileyen birçok faktör de göze çarpmaktadır. Bunlardan bazıları bebeğin istenilerek dünyaya gelmesi, sonrasında kabullenilmesi, anne babanın aralarındaki iletişim şekli, yaşı, eğitim seviyeleri ve sosyo-ekonomik durumları gibi faktörlerdir (Kandır ve Alpan, 2008). Bu etkenler sonraki aşamalarda bebeğin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılama seviyesini de etkileyecektir. Bebeklik döneminde fiziksel ihtiyaçları ve bunun yanı sıra sevgi ve güven ihtiyacı karşılanan bebeğin korku ve kaygılı olduğu durumlarla başarıyla başa çıkabilen ebeveynler onun bağlanma güvenliğini de istenilen düzeyde tutabilecektir. 0-2 yaş döneminde temeli atılan bu bağlanma stili, bireyin sonraki yaşamındaki insanlarla kurduğu ilişkilerin de temelini belirleyecektir (Şahin ve Arı, 2015).

Okul öncesi eğitime başlamadan önce tamamlanmış olan bağlanma stili ile çocukların ebeveynleri ile kurdukları ilişki biçiminin, çocuğun aile dışındaki sosyal çevresi ile var olan ilişki biçimini de etkilediği ve temelini oluşturduğu görülmektedir. Çocuğun 5-6 yaş dönemine gelen bu evre yapılan bu araştırma ile hem ebeveyn çocuk ilişkisini ölçmekte hem de çocuğun bağlanma stilini belirlemekte ve karşılıklı ilişkilerini incelemektedir.

Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları

Bu araştırmanın amacı 5-6 yaş aralığında okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynleri ile oluşturmuş oldukları ebeveyn çocuk ilişkisi ve bağlanma stili arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu bağlamda araştırmanın alt amaçları ise,

- Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun cinsiyet ve yaş değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisini incelemek,
- Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun ebeveynlerinin yaşı ve öğrenim düzeylerinin ebeveyn- çocuk ilişkisi üzerindeki etkisini incelemek,
- Çocuğun bağlanma stiline anne-çocuk ilişkisine etkisi incelemek,
- Çocuğun bağlanma stiline baba-çocuk ilişkisine etkisi incelemektir.

Araştırmanın Önemi

Anne karnında başlayan ve doğum süreciyle devam eden ebeveyn çocuk ilişkisi, çocuğun her yaşam döneminde hiç şüphesiz gelişimi için etken bir rol oynayacaktır (Gürşimşek, 2010). Çocuğun ebeveynleri ile ilişkisi çocuğun kişilik gelişiminin temelini oluşturmakla birlikte, sosyal ve psikolojik gelişimini de desteklemektedir. Bu kritik dönemde ebeveyn çocuk ilişkisinin kalitesi çocuğun sonraki yaşantısı için çok önemli görülmektedir (Öngider, 2013).

Çocuğun gelişiminde iki önemli faktör olan ebeveyn çocuk ilişkisi ve bağlanmanın birbirini ile ilişkisi önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Bağlanma ile ilişkili olan ebeveynlerin tarzları, tüm gelişim alanlarını tam bir şekilde tamamlayacak çocuklar için önemli iki fonksiyondur. Güvenli bağlanmadan bahsederken, ebeveyn çocuk ilişkisine her fırsatta vurgu yapıldığı gibi ebeveyn çocuk ilişkisinin sağlıklı olması için bağlanmanın da istendik şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir (Özer, 2018).

Ülkemizde yapılan alan yazını taraması sonucunda, ebeveyn çocuk ilişkisini inceleyen birçok çalışma olduğu görülmüştür (Demircioğlu, 2012; Derman Taner ve Başal, 2013; Dursun, 2010; Günalp, 2007; İkiz, 2015; Köksal, 2016; Kutlu, 2014; Orçan, 2004; Parsak, 2015; Özcan, 2012; Pekkarakaş, 2010; Tezel Şahin ve Özyürek, 2005; Tokol, 1996 ve Ünal Güçlü, 2015). Erken çocukluk dönemine ilişkin bağlanma stillerini inceleyen birçok çalışma vardır (Güleç, 2010; Karakulak, 2009; Seven, 2006; Şahin ve Arı, 2015; Soysal, vd. 2005; Türköz, 2007; Ural vd., 2015; Yüksel ve Kurtuluş 2016). Araştırmalarda bağlanma stillerinin ile benlik kavramı, sosyal yetkinlik, duygu düzenleme, problem çözme becerisi gibi değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir.

Bu bağlamda ülkemizde yapılan alanyazın taraması sonucunda, ebeveyn çocuk ilişkisini ve bağlanma stillerini inceleyen çalışmalar da vardır (Erden, 2014; Tari, 2014; Öngider, 2013 ve Özer, 2018).

Alanyazın incelendiğinde ebeveyn çocuk ilişkisi ile bağlanma stilleri açısından ilişkiyi ele alan çalışmaların azlığı göze çarpmaktadır. Erken çocukluk döneminde ebeveyn çocuk ilişkisi ile ilgili fazlaca araştırmaya rastlanmakla birlikte yine aynı şekilde erken çocukluk döneminde bağlanma tarzları ile ilgili ilki kadar olmasa da araştırmaya rastlanmaktadır. Ancak bu iki konunun birlikte

araştırıldığı pek görülmemiştir. Özellikle okulöncesi döneme ilişkin böyle bir çalışmaya rastlanmaması sebebiyle bu araştırmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Problem Cümlesi

Okul öncesi dönemde eğitim gören 5-6 yaş grubu çocukların ebeveynlerine bağlanma stillerinin anne-baba-çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır?

Alt problemler

1. Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun cinsiyet değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır?
2. Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun yaş değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır?
3. Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun ebeveynlerinin yaş değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır?
4. Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun ebeveynlerinin öğrenim düzeyinin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır?
5. Çocuğun bağlanma stiline anne-çocuk ilişkisine etkisi var mıdır?
6. Çocuğun bağlanma stiline baba-çocuk ilişkisine etkisi var mıdır?

Varsayımlar

Araştırmanın yapılmasında geçerli olabilecek varsayımlar aşağıda belirtilmiştir:

- Araştırmada kullanılan ve ebeveynler tarafından doldurulan Kişisel Bilgi Formu'nun araştırmaya katılan ebeveynler tarafından çocukları ile gerçekte var olan ilişkilerini doğru bir şekilde yansıttığı varsayılmaktadır.
- Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri'nin bağlanma stilini doğru bir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri'nde anne ve babaların kendi görüşlerini yansız bir şekilde yansıttıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kütahya ilinde belirlenen ve çalışmanın sürdürüldüğü altı anasınıfında öğrenim gören 5-6 yaş öğrenciler ve onların ebeveynleri ile sınırlıdır.
- Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Ölçeği'nin ebeveyn çocuk arasındaki bağlanma düzeyini ölçmesi ile sınırlıdır.
- Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri'nin, çocukların anne babaları ile ayrı ayrı ilişkilerini yansıttığı nitelikleri ile sınırlıdır.

İkinci Bölüm

Yöntem

Araştırma Modeli

Okul öncesi dönemde eğitim gören 5-6 yaş grubu çocukların ebeveynlerine bağlanma stilleri ile anne-baba-çocuk ilişkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada nicel araştırma yöntemi modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli; iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım., 2017).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı 2017-2018 eğitim öğretim yılında resmi ve özel anasınıflarında eğitim-öğretim gören 5-6 yaş aralığındaki çocuklar ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. Örneklem olarak altı ayrı anasınıfında eğitim gören 60-72 ay aralığında olan 51 çocuk ve 51 anne ve baba seçilmiştir. Araştırmanın katılımcıları belirlenirken, bireylerin çalışmaya gönüllü olması ve işbirliğine açık olması göz önünde bulundurulmuş bu bağlamda kolay ulaşılabılır (uygun) örneklem yöntemi ile örneklem grubu belirlenmiştir. Kolay ulaşılabılır örneklem yöntemi, araştırmacıların araştırma boyunca rahatlıkla ulaşabileceği bireylerden çalışma grubu oluşturması olarak ifade edilmektedir (Baltacı, 2018).

Tablo 1

Örneklem Grubunun Demografik Bilgileri

Çocuğun Cinsiyeti	n	%	Çocuğun Yaşı	n	%
Kız	27	52.9	5 Yaş	45	88.2
Erkek	24	42.1	6 Yaş	6	11.8
Toplam	51	100	Toplam	51	100
Annenin Yaşı	n	%	Babanın Yaşı	n	%
25-30 yaş	20	39.2	25-30 yaş	8	15.7
31-35 yaş	16	31.4	31-35 yaş	15	29.4
36 yaş ve üstü	15	29.4	36yaş ve üstü	28	54.9
Toplam	51	100	Toplam	51	100

Tablo 1 (devam)

Örneklem Grubunun Demografik Bilgileri

Annenin Öğrenim Durumu	n	%	Babanın Öğrenim Durumu	n	%
Lise ve altı	15	29.4	Lise öncesi	14	27.4
Lise	22	43.1	Lise	19	37.3
Lise ve sonrası	14	29.4	Lise sonrası	18	35.3
Toplam	51	100	Toplam	51	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların cinsiyete göre dağılımının 27 kız (% 52.9) ve 24 erkek (% 42.1) şeklinde olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra 45 (% 88.2) çocuk 5 yaşında ve 6 (%11.8) çocuk 6 yaşındadır. Annelerin yaş dağılımına bakıldığında ise 20-30 yaş arasında 20 (% 39.2) anne, 31-35 yaş arasında 16 (% 31.4) anne ve son olarak 36 yaş ve üstü 15 (%29.4) anne vardır. Babaların yaş dağılımına bakıldığında ise 20-30 yaş arasında 8 (% 15.7), 31-35 yaş arasında 15 (% 29.4) ve son olarak 36 yaş ve üstü 28 (%54.9) baba vardır. Ebeveynlerin eğitim durumu da demografik bilgiler içerisinde yer almaktadır. Bu veriler incelendiğinde lise ve altı eğitim düzeyine sahip 15 (% 29.4) anne, lise eğitim düzeyine sahip 22 (% 43.1) anne ve son olarak lise ve sonrası düzeyine sahip 14 (% 29.4) anne vardır. Aynı şekilde babaların eğitim durumu ise, lise ve altı 14 (% 27.4), lise düzeyi eğitim seviyesin sahip 19 (% 37.3) ve son olarak lise ve sonrası düzeyine sahip 18 (% 35.3) kişi şeklindedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ilk olarak katılımcıların demografik bilgilerini elde edebilmek için hazırlanan ve ebeveynlerin doldurulması istenen ‘Kişisel Bilgi Formu’ (Ek-2) kullanılmıştır. Diğer bir veri toplama aracı ise, çocukların ebeveynlerine bağlanma stillerini ölçmek amacıyla kullanılan ve çocuklara uygulanan ‘Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri (TOBAH)’dir (Ek-3). Veri toplama araçlarının sonuncusu ise çocuğun anne ve babasına ayrı ayrı doldurtulan ‘Ebeveyn- Çocuk İlişkisi Envanteri’dir (Ek-4). Kullanılan ölçekler ile ilgili bilgiler detaylı bir şekilde başlıklar altında anlatılmaktadır.

Kişisel bilgi formu

Bu form araştırmacının kendisini tarafından araştırmaya katılanların demografik bilgilerini almak üzere oluşturulmuştur. Anne, baba ve çocuk hakkında 18 soru içermektedir. Çocuğun yaşı, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne

babanın yaşı, eğitim düzeyi, anne babanın birlikteliği ya da ayrı olması, aile tipi, çocuğun ilk yıllarını kiminle geçirdiği ve ebeveynleri ile ilişki biçimi gibi çeşitli sorular yer almaktadır. Formun bir örneği Ek-2’de verilmiştir.

Tamamlanmamış oyuncak bebek ailesi hikâyeleri (TOBAH)

TOBAH, Cassidy (1988, akt. Seven, 2006) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek her biri yaklaşık 3 dakika süren 6 hikâyeden oluşmaktadır. Ölçek uygulandıktan sonra çocuğun verdiği cevaplarla bağlanma stili belirlenmektedir. Ölçeğin uygulanması sırasında, maket bir ev, dört kişilik aileden oluşan oyuncak bebekler materyal olarak kullanılmakta, çocuğa hikâyeler anlatılmakta ve her bir hikâye yarım bırakılarak tamamlanması istenmektedir. Çocukların verdikleri cevaplar beş dereceli bir ölçekle puanlanmakta ve toplamda çocuk en düşük 6, en yüksek 30 puan alabilmektedir. Üst puanlar güvenli bağlanmayı temsil etmektedir (Seven, 2006). Seven (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan ve yapılan araştırmalarla geçerlilik ve güvenilirlik sonuçları test edilmiş ölçek bilgileri şu şekildedir. Ölçeğin, örnekleme yeterlilik ölçüsü .83, faktör yük değerinin .60 - .85 arasında değiştiği, ölçekte yer alan maddelerin madde toplam korelasyonlarının .64 - .86 arasında değiştiği, uygulanan iki bağımsız değerlendirmeci arasındaki uyumun .95 olduğu, iç tutarlılık için hesaplanan alfa katsayısının .83 olduğu ve son olarak altı maddeden oluşan ölçek puanları için hesaplanan iki yarı güvenilirlik puanının .83 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar okul öncesi dönemdeki çocukların bakım verene ilişkin bağlanma stilini doğru bir şekilde yansıttığını göstermektedir (Seven, 2006).

Bahsedilen hikâyelerde çocukların bağlanma stilleri ile ilgili zihin temsilcilerinin dışa vurumu beklenmektedir. Ayrıca bağlanmanın bir alt boyutu sayılabilecek bakım veren ve bebek arasındaki kurulan güven ilişkisini de yansıtmaktadır. Çocuğun kendisini yansıttığı düşünülen bu ölçekte, verilen yönergelerden biri de çocuğun kendisine en çok benzeyen bebeği seçmesi istenir. Çocuğun merakının gitmesi için bir süre oyuncaklarla serbest oynayabileceği ve merak ettiklerini sorabileceği söylenir. Sonrasında oyun seçtiği bebek üzerinden ‘bu sana benzeyen bebek’ diye yönergelerle ilerletilerek hikâyeler anlatılır. Her hikâye sonunda 1-5 puan arasında çocuğun verdiği cevaplara göre puanlandırılır (Şahin ve Arı, 2015). Hikâyede yüksek puan alan çocukların güvenli bağlanmaya yatkın olduğu bilinmekte ve genel olarak verdiği cevaplarda anne babasıyla sıcak

ve samimi bir ilişkisi söz konusudur. Onları da her fırsatta hikâyeye dahil ederek tehlike anında onlara sığınması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bunun yanı sıra anne ve babasıyla teması da dahil etmekle birlikte sarılmakta ve öperek sevgileri de verilen cevaplarla iletilmektedir. Ebeveynleri değerlidir ve ilişkileri önemlidir. Bunun yanı sıra orta derecelerde puan alan çocukların kaçınmalı bağlanmaya meyilli olduğu bilinmektedir. Bu bağlanma stilinde çocuk ebeveynlerini dahil etmemekte ve elde ettiği çocukları kendi başarısı ya da kaybı olarak nitelendirmektedir. Ayrıca ilişkinin önemi de çocuk tarafından kabul edilmemektedir. Son olarak düşük puanla nitelendirilen düşmanca ve olumsuz bağlanma stilinde çocuk tamamen dışlanmış bunun yanı sıra olumsuz ve üzücü temasların olduğu cevaplarla hikâyeler tamamlanmaktadır. Ayrıca onaylanmayan bozuk bir ilişkinin varlığı da söz konusudur. Bu kodlamaların hepsi ölçeği uygulayan yansız bir uzman tarafından yapılmaktadır (Seven, 2006). Ölçekle ilgili örnekler Ek-3’de sunulmuştur.

Ebeveyn- çocuk ilişkisi envanteri

Veri toplama araçlarından diğeri ise, ‘Ebeveyn- Çocuk İlişkisi Envanteri’ dir. A. B. Gerard (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn- Çocuk İlişkisi Envanteri, kendi dilinden kısaltılmış adıyla ‘PCRI’ (Parent-Child Relationship Inventory) olarak isimlendirilmiştir. Hem klinik alanda hem de araştırma ortamlarında kullanılmak üzere geliştirilmiş çok boyutlu bir ölçek olma özelliğini taşımaktadır. Okul öncesi eğitimine devam eden 5-6 yaşında çocuğu olan anne babaları kapsamakta ve çocukları ile olan ilişki biçimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Yaklaşık 15 dakikada cevaplanabilecek 78 maddelik, 4’lü likert tipi bir ölçektir. Cevap maddeleri, kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum şeklindedir. Bunun yanı sıra ölçeğin geliştirilme amacı, çok çeşitli ebeveynlik eğilimleri ve davranışlarını belirlemektir. Ayrıca bazı maddeler ebeveyn olma yönünde genel tutumları sunarken bazıları ise ebeveynin çocukla var olan ilişkisindeki tepkilerini ölçmektedir (Gerard, 1994).

Uyarlama çalışmaları sonrasında 46 maddeye indirgenen ölçekte gerekli geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Bartan (2010) tarafından yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin tamamının Cronbach Alfa değeri .82 olarak belirlenmiş ayrıca iç tutarlılık ölçümünde tüm alt boyutların. 70’den büyük olması

ölçeğin güvenilirlik katsayılarının yeterli olduğunu göstermekte ve son olarak madde toplam korelasyonlarının .13 ile .44 arasında olması tüm maddeler için anlamlı bir farklılık olduğuna işaret etmektedir (Bartan, 2010). Ölçek toplamda yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar, İletişim Alt Boyutu, Disiplin Alt Boyutu, Destek Alt Boyutu, Memnuniyet Alt Boyutu, Özerk Alt Boyutu, Katılım Alt Boyutu, Rol Alt Boyutu ve son olarak Güvenilirlik Soruları olarak belirtilmiştir (Bartan, 2010).

İletişim Alt Boyutu; 9 maddeden oluşmakla birlikte ebeveynlerin çocukları ile etkili iletişim kurma yönünde farkındalıklarını ölçmektedir. Disiplin Alt Boyutu; 12 maddeden oluşmakta ve ebeveynin sınır koyabilme etkililiğini ölçmektedir. Destek Alt Boyutu; 9 maddeden oluşmakla birlikte ebeveynin çocuk yetiştirmede maddi ve manevi yardımcılarının olup olmadıklarını ölçmektedir. Memnuniyet Alt Boyutu; 10 maddeden oluşmakla birlikte ebeveynin anne baba olmaktan hoşnut olup olmadıklarını ölçmektedir. Özerklik Alt Boyutu; 10 maddeden oluşan bu alt boyut ebeveynin tutumunu ölçmeyi yani bağımsız mı yoksa kontrolcü mü olduğunu ölçmeyi amaç edinmektedir. Katılım Alt Boyutu; 14 maddeden oluşmakla birlikte çocuğun içinde bulunduğu etkinlik ve aktivitelere ebeveynin ne oranda katıldığını ölçmeyi amaç edinmiştir. Rol Alt Boyutu; 9 maddeden oluşan bu alt boyut ebeveynlerin birlikte hareket edip etmediklerini ve karşı roldeki ebeveyninden beklentilerini ölçmektedir. Ölçekte bulunan güvenilirlik soruları ise, 5 maddeden oluşmakta ve çocukları ile ilgili günlük yaşantı sorularına yer verilmekte, ebeveynlerin ölçeği doğru doldurup doldurmadıklarını ölçmektedir (Bartan, 2010). Araştırmada sadece ölçeğin ebeveyn çocuk ilişkisini ölçen boyutları kullanılmıştır (İletişim, disiplin, özerklik ve katılım). Ölçeğin bir örneği Ek-3’de sunulmuştur.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanılmasında öncelikle ‘TOBAH Envanteri’, okul öncesi kurumunda eğitim alan, 5-6 yaş aralığındaki her bir öğrenciye yaklaşık yirmi dakika ayrılarak, ölçek için gerekli materyaller oluşturularak ve oyun içerisinde uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

‘Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri’ ise aynı çocukların anne ve babalarına uygulanmıştır. Ebeveynlere ayrı ayrı form verilerek ölçekle ilgili açıklama yapıldıktan sonra kendilerine en yakın gelen cevabı işaretlemeleri istenmiştir. Son

olarak ‘Kişisel Bilgi Formu’ da ebeveynlere her çocuk için tek bir form şeklinde verilmiş olup araştırma için gerekli bilgilerin alınması sağlanmıştır. Boşluk doldurma ve işaretleme şeklinde olan soruların eksiksiz ve doğru bir şekilde cevaplandırılmasının önemli olduğu vurgulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin incelenmesi ve istatistiksel çözümlenmeler için SPSS 22 programı kullanılmıştır. Verilerin analizi için uygun istatistiksel yönteminin belirlenebilmesi için öncelikli olarak verilerin nasıl bir dağılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilks testleri uygulanmıştır (Bkz. Tablo 2). Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri alt boyutlarına ilişkin normallik testleri olan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilks test sonuçları anlamlı çıkmıştır. Tablo 2 incelendiğinde Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri alt boyutlarına ait p (anlamlılık düzeyi) değerlerinin 0.05’ten küçük olduğu görülmektedir. Buna göre, verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir.

Tablo 2

Araştırma Değişkenlerinin Normallik Testlerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Kolmogorov-Smirnov (<i>sd</i> = 51)	Shapiro-Wilk (<i>sd</i> = 51)
Anne İletişim	.24***	.80***
Anne Disiplin	.22***	.82***
Anne Özerklik	.23***	.80***
Anne Katılım	.25***	.77***
Baba İletişim	.23***	.83***
Baba Disiplin	.25***	.80***
Baba Özerklik	.22***	.82***
Baba Katılım	.26***	.78***

Not: *** $p < .001$.

Kişisel Bilgi Formunda yer alan veriler için ‘Frekans’ analizi yapılmış ve elde edilen bulgular tabloya açıklamaları ile yansıtılmıştır. Bunun yanı sıra Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği’nin anne ve babalara yönelik alt boyutları tek tek Kişisel Bilgi Formunda yer alan çocuğun cinsiyeti ve yaşı faktörleri ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda değişkenlerde iki grup olduğu ve veriler normal dağılım göstermediği için Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Araştırmada ikiden fazla grup olduğu durumda da veriler normal dağılım göstermediği için Kruskal Wallis H Testi analizlerinden grupları karşılaştırmak

amacıyla yararlanılmış olup anne babanın ayrı ayrı yaş ve eğitim düzeyleri, çocukları ile olan ilişkileri kapsamında karşılaştırılmış ve bu analizlerin sonuçları yorumlanmıştır. Anne, baba çocuk ilişkisini bağlanma grubunun alt boyutları ile karşılaştırmak amacıyla ise örnekleme yalnızca kaçınma ve güvenli bağlanma stilleri yer aldığı için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

5-6 yaş aralığında okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerine bağlanma stilleri arasında ebeveyn çocuk ilişkisi açısından fark olup olmadığını araştırmak adına yapılan çalışmada elde edilen bulgular şu şekilde gruplandırılmıştır;

- Anne-baba ve çocuk ilişkisi ve bağlanmaya ilişkin betimsel bulgular ve yorumlarına Tablo 3-6 aralığında verilmiştir.
- Çocukların yaşlarına göre ve cinsiyetlerine göre ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik detaylı analiz bulguları ve yorumlarına Tablo 7-10 aralığında yer verilmiştir.
- Ebeveynlerin yaşı ve eğitim düzeylerinin, ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik karşılaştırılması sonucunda elde edilen analiz bulgularına ve yorumlarına Tablo 11-14 aralığında yer verilmiştir.
- Son olarak Ebeveyn-çocuk ilişkisi ile birlikte alt boyutları da dahil olmak üzere, bağlanma stilleri ile ilgili ilişkisine dair analiz bulguları ve yorumlarına da Tablo 14-16 aralığında yer verildiğini belirtmek gerekmektedir.

Anne-çocuk ilişkisine yönelik bulgular aşağıda Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Anne- Çocuk İlişkisine Yönelik Bulgular

Alt boyutlar	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>medyan</i>	<i>en küçük</i>	<i>en büyük</i>
İletişim	51	18.96	6.10	20.00	12.00	27.00
Disiplin	51	19.53	5.78	21.00	11.00	27.00
Özerklik	51	14.43	3.83	13.00	9.00	19.00
Katılım	51	15.69	6.44	15.00	8.00	24.00

Tablo 3 incelendiğinde, annelerin ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeğinde yer alan sorulara verdikleri cevapların ortalamaları, standart sapma, medyan ve en küçük ve en büyük değerler verilmiştir.

Baba-çocuk ilişkisine yönelik bulgular aşağıda Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Baba- Çocuk İlişkisine Yönelik Bulgular

Alt boyutlar	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>medyan</i>	<i>en küçük</i>	<i>en büyük</i>
İletişim	51	18.61	5.22	21.00	11.00	26.00
Disiplin	51	19.37	6.46	22.00	10.00	28.00
Özerklik	51	13.27	4.28	13.00	7.00	19.00
Katılım	51	14.90	6.68	15.00	7.00	23.00

Tablo 4 incelendiğinde, babaların ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeğinde yer alan sorulara verdikleri cevapların ortalamaları, standart sapma, medyan ve en küçük ve en büyük değerler verilmiştir.

Çocukların bağlanma gruplarına ilişkin bulgular aşağıda Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Çocukların Bağlanma Gruplarına İlişkin Bulgular

Bağlanma grup	<i>n</i>	%
Kaçınma	27	52.9
Güvenli	24	47.1
Toplam	51	100

Tablo 5 incelendiğinde okul öncesi eğitime devam eden çocuklara uygulanan bağlanma ölçeğinin üç alt boyutu olduğu ancak analiz sonucunda, 27 öğrencinin kaçınma bağlanma stilinde olduğu (% 52.9) ve 24 öğrencinin ise güvenli bağlanma stilinde olduğu (% 47.1) sonucu çıkmıştır. Bunun yanı sıra kaygılı bağlanma stilinin hiçbir öğrenciyi yansıtmadığı dikkat çekmektedir. Çocukların bağlanma puanı ortalamaları 23.96'dır. En düşük bağlanma puanı 19, en yüksek bağlanma puanı ise 30'dur.

Çocukların bağlanma puanları ve ebeveyn çocuk ilişkisine dair ölçümler arası ilişkiler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 Bağlanma Puanı	-								
2 A. İletişim	.77***	-							
3 A. Disiplin	.75***	.94***	-						
4 A. Özerklik	.76***	.91***	.94***	-					
5 A. Katılım	.80***	.94***	.96***	.96***	-				
6 B. İletişim	.69***	.92***	.90***	.81***	.86***	-			
7 B. Disiplin	.77***	.94***	.96***	.94***	.96***	.88***	-		
8 B. Özerklik	.78***	.90***	.94***	.96***	.95***	.84***	.95***	-	
9 B. Katılım	.78***	.95***	.96***	.97***	.98***	.88***	.96***	.95***	-

Not: *** $p < .001$.

Tablo 6'daki bulgular incelendiğinde bağlanma puanının hem anne hem de baba çocuk ilişkisine dair değişkenlerle pozitif yönde ve anlamlı olarak ilişkili olduğu görülmüştür ($p < .001$). Anne çocuk ilişkisine dair değişkenler incelendiğinde hem birbirleriyle hem de baba çocuk ilişkisine dair değişkenler ile pozitif yönde ve anlamlı olarak ilişkilidir ($p < .001$). Son olarak baba çocuk ilişkisine dair değişkenlerin de birbirleriyle pozitif yönde ve anlamlı olarak ilişkili olduğu görülmüştür ($p < .001$).

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi şu şekildedir; “Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun cinsiyet değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır?”

Ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterini cevaplandıran annelerin, anne çocuk ilişkisinin farklı boyutlarında cinsiyet farkını incelemek için gerçekleştirilen analizin bulguları Tablo 7’de; baba çocuk ilişkisinin farklı boyutlarında cinsiyet farkını incelemek için gerçekleştirilen analizin bulguları Tablo 8’de (Mann Whitney U Testi Sonuçları) verilmiştir.

Tablo 7

Anne- Çocuk İlişkisinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelendiği Mann Whitney U Testi Sonuçları

Anne / Çocuk	Cinsiyet	n	ort	ss	medyan	sıra ortalaması	U	z	p
İletişim	Kız	27	18.89	5.85	20.00	25.74	317.00	-.134	.89
	Erkek	24	19.04	6.50	20.50	26.29			
Disiplin	Kız	27	19.22	5.47	16.00	25.69	315.00	-.161	.87
	Erkek	24	19.87	6.22	24.00	26.35			
Özerklik	Kız	27	14.07	3.99	12.00	24.63	287.50	-.710	.47
	Erkek	24	14.83	3.69	16.50	27.54			
Katılım	Kız	27	15.19	6.42	11.00	25.31	305.00	-.354	.72
	Erkek	24	16.25	6.56	20.50	26.77			

Tablo 7 incelendiğinde, anne çocuk ilişkisinin cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$). Ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeği alt boyutlarına bakıldığında kız çocukları ve erkek çocukların sıra ortalama puanlarının arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 8

Baba- Çocuk İlişkisinin Cinsiyet Değişkeni Bakımından İncelendiği Mann Whitney U Testi Sonuçları

Baba / Çocuk	Cinsiyet	n	ort	ss	medyan	sıra ortalaması	U	z	p
İletişim	Kız	27	18.56	5.32	20.00	25.91	321.00	-.048	.96
	Erkek	24	18.67	5.21	21.50	26.10			
Disiplin	Kız	27	19.07	6.04	16.00	25.54	311.00	-.238	.81
	Erkek	24	19.71	7.01	24.50	26.52			
Özerklik	Kız	27	12.78	4.41	10.00	23.96	269.50	-	1.052
	Erkek	24	13.83	4.14	16.00	28.29			
Katılım	Kız	27	14.48	6.64	10.00	25.39	307.00	-.314	.75
	Erkek	24	15.38	6.83	19.50	26.69			

Tablo 8 incelendiğinde, baba çocuk ilişkisinin cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$). Ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeği alt boyutlarına bakıldığında kız çocuklarının ve erkek çocuklarının sıra ortalama puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi şu şekildedir; “Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun yaş değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır?”

Ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterini cevaplandıran annelerin, anne çocuk ilişkisinin farklı boyutlarında çocuğun yaş değişkeni farkını incelemek için

gerçekleştirilen analizin bulguları Tablo 9’da; baba çocuk ilişkisinin farklı boyutlarında çocuğun yaş değişkeni arasında farkını incelemek için gerçekleştirilen analizin bulguları Tablo 10’da (Mann Whitney U Testi Sonuçları) verilmiştir.

Tablo 9

Anne- Çocuk İlişkisinin Yaş Değişkeni Bakımından İncelendiği Mann Whitney U Testi Sonuçları

Anne / Çocuk	Çocuğun yaşı	n	ort	ss	medyan	sıra ortalaması	U	z	p
İletişim	5yaş	45	18.47	6.08	20.00	25.03	91.50	-	.19
	6yaş	6	22.67	5.32	25.00	33.25			
Disiplin	5yaş	45	19.02	5.70	16.00	24.66	74.50	-	.08
	6yaş	6	23.33	5.35	26.00	36.08			
Özerklik	5yaş	45	14.09	3.82	12.00	24.81	81.50	-	.11
	6yaş	6	17.00	3.03	18.00	34.92			
Katılım	5yaş	45	15.24	6.47	11.00	25.47	111.00	-	.48
	6yaş	6	19.00	5.66	21.50	30.00			

Tablo 9 incelendiğinde, anne çocuk ilişkisinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$). Ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeğini cevaplandıran ebeveynlerin çocuklarının yaş değişkenine bakıldığında 5 yaşındaki çocukların ve 6 yaşındaki çocukların sıra ortalaması puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 10

Baba- Çocuk İlişkisinin Yaş Değişkeni Bakımından İncelendiği Mann Whitney U Testi Sonuçları

Baba / Çocuk	Çocuğun yaşı	n	ort	ss	medyan	sıra ortalaması	U	z	p
İletişim	5yaş	45	18.18	5.18	18.00	24.69	76.00	-	.82
	6yaş	6	21.83	4.75	24.00	35.83			
Disiplin	5yaş	45	18.87	6.44	15.00	25.03	91.50	-	.20
	6yaş	6	23.17	5.64	25.50	33.25			
Özerklik	5yaş	45	12.82	4.25	11.00	24.37	61.50	-	.03
	6yaş	6	16.67	2.88	17.50	38.25			
Katılım	5yaş	45	14.44	6.72	10.00	25.62	118.00	-	.62
	6yaş	6	18.33	5.65	20.50	28.83			

Tablo 10 incelendiğinde, baba çocuk ilişkisinin özerklik alt boyutu hariç yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$). Buna göre 5 yaşında çocuğu olan babaların 6 yaşında çocuğu olan babalara göre özerkliği daha az desteklediği söylenebilir. Diğer alt boyutlar açısından ise ebeveynlerin çocuklarının yaş değişkenine bakıldığında 5 yaşındaki çocukların ve 6 yaşındaki

çocukların sıra ortalaması puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi şu şekildedir; “Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerinin yaş değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerine etkisi var mıdır?”

Ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterini cevaplandıran annelerin, anne çocuk ilişkisinin farklı boyutlarında annenin yaş değişkeni farkını incelemek için gerçekleştirilen Kruskal Wallis H Testi sonuçları Tablo 11’de; baba çocuk ilişkisinin farklı boyutlarında baba için gerçekleştirilen analizin sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 11

Anne- Çocuk İlişkisinin Annenin Yaşı Değişkeni Bakımından İncelenmesine Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Anne / Çocuk	Yaş aralığı	n	ort	ss	medyan	sıra ortalaması	sd	χ^2	p
İletişim	25-30	20	17.60	6.25	13.00	22.95			
	31-35	16	19.63	6.03	22.50	28.56	2	1.47	.47
	36+	15	20.07	6.04	23.00	27.33			
Disiplin	25-30	20	18.55	5.95	15.00	24.08			
	31-35	16	20.13	5.92	22.50	27.63	2	.58	.74
	36+	15	20.20	5.62	22.00	26.83			
Özerklik	25-30	20	13.60	3.87	11.00	22.43			
	31-35	16	15.06	3.89	17.50	28.56	2	1.97	.37
	36+	15	14.87	3.78	17.00	28.03			
Katılım	25-30	20	14.65	6.52	10.00	24.90			
	31-35	16	16.69	6.17	21.00	28.38	2	.61	.73
	36+	15	16.00	6.85	18.00	24.93			

Tablo 11 incelendiğinde, anne-çocuk ilişkisinin annenin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analizler sonucunda farklı yaş gruplarındaki annelerin sıra ortalaması puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

Tablo 12

Baba- Çocuk İlişkisinin Babanın Yaşı Değişkeni Bakımından İncelenmesine Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Baba / Çocuk	Yaş aralığı	n	ort	ss	medyan	sıra ortalaması	sd	x^2	p
İletişim	25-30	8	17.50	5.37	17.50	20.38	2	4.83	.08
	31-35	15	17.00	5.22	14.00	21.33			
	36+	28	19.79	5.06	22.00	30.11			
Disiplin	25-30	8	17.75	6.98	14.50	23.13	2	.92	.63
	31-35	15	18.13	6.91	14.00	24.23			
	36+	28	20.50	6.07	24.00	27.77			
Özerklik	25-30	8	12.38	4.44	10.00	23.81	2	.68	.71
	31-35	15	12.53	4.31	10.00	24.30			
	36+	28	13.93	4.26	16.00	27.54			
Katılım	25-30	8	13.38	6.93	9.50	23.19	2	2.20	.33
	31-35	15	13.40	6.38	10.00	22.33			
	36+	28	16.14	6.74	20.00	28.77			

Tablo 12 incelendiğinde, Baba-çocuk ilişkisinin babanın yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analizler sonucunda farklı yaş gruplarındaki babaların sıra ortalaması puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi şu şekildedir; “Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun ebeveynlerinin öğrenim düzeyi değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerine etkisi var mıdır?”

Ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterini cevaplandıran annelerin, anne çocuk ilişkisinin farklı boyutlarında annenin öğrenim düzeyi değişkeni farkını incelemek için gerçekleştirilen analizin bulguları Tablo 13’te; baba çocuk ilişkisinin farklı boyutlarında babanın öğrenim düzeyi değişkeni farkını incelemek için gerçekleştirilen analizin bulguları Tablo 14’de (Kruskal Wallis H Testi Sonuçları) verilmiştir.

Tablo 13

Anne- Çocuk İlişkisinin Annenin Öğrenim Düzeyi Değişkeni Bakımından İncelenmesine Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Anne / Çocuk	Öğr. düz.	<i>n</i>	<i>ort</i>	<i>ss</i>	<i>medyan</i>	<i>sıra ortalaması</i>	<i>sd</i>	<i>x</i> ²	<i>p</i>
İletişim	Lise altı	15	19.27	6.57	20.00	28.63	2	.68	.70
	Lise	22	19.14	6.03	21.00	24.98			
	Lise üstü	14	18.36	6.12	17.00	24.79			
Disiplin	Lise altı	15	19.80	5.77	21.00	26.90	2	.09	.95
	Lise	22	19.73	5.65	22.00	25.86			
	Lise üstü	14	18.93	6.38	16.00	25.25			
Özerklik	Lise altı	15	14.40	3.72	13.00	26.47	2	.04	.97
	Lise	22	14.68	3.99	16.50	26.09			
	Lise üstü	14	14.07	3.95	12.00	25.36			
Katılım	Lise altı	15	15.87	6.45	15.00	26.93	2	.83	.65
	Lise	22	16.32	6.35	20.50	27.30			
	Lise üstü	14	14.50	6.89	9.50	22.96			

Tablo 13 incelendiğinde, anne-çocuk ilişkisinin annenin öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analizlerin sonucunda annenin öğrenim düzeyi değişkeninin sıra ortalaması puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

Tablo 14

Baba- Çocuk İlişkisinin Babanın Öğrenim Düzeyi Değişkeni Bakımından İncelenmesine Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Baba / Çocuk	Öğr. düz.	<i>n</i>	<i>ort</i>	<i>ss</i>	<i>medyan</i>	<i>sıra ortalaması</i>	<i>sd</i>	<i>x</i> ²	<i>p</i>
İletişim	Lise altı	14	19.14	6.09	22.50	27.71	2	.26	.87
	Lise	19	18.42	5.18	22.00	25.16			
	Lise üstü	18	18.39	4.80	19.00	25.56			
Disiplin	Lise altı	14	20.21	6.19	23.50	28.54	2	1.18	.55
	Lise	19	18.16	6.48	14.00	23.18			
	Lise üstü	18	20.00	6.79	24.00	27.00			
Özerklik	Lise altı	14	13.64	4.25	14.50	27.75	2	1.20	.54
	Lise	19	12.53	4.45	10.00	23.08			
	Lise üstü	18	13.78	4.24	15.50	27.72			
Katılım	Lise altı	14	15.21	7.05	17.50	25.54	2	.07	.96
	Lise	19	14.26	6.53	10.00	26.71			
	Lise üstü	18	15.33	6.87	19.50	25.61			

Tablo 14 incelendiğinde, baba-çocuk ilişkisinin babanın öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan analizler sonucunda öğrenim düzeylerinin sıra ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi şu şekildedir; “Çocuğun bağlanma şeklinin anne-çocuk ilişkisine etkisi var mıdır?”

Ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterini cevaplandıran annelerin çocukları ile var olan ilişki biçiminin ve alt boyutlarının, çocuğun bağlanma stile var olan etkisine dair elde edilen bulgular Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15

Anne- Çocuk İlişkisi Ölçeği Alt Boyutları İle Bağlanma Şekilleri Arasındaki İlişki İncelemesine Dair Mann Whitney U Testi Sonuçları

Anne / Çocuk		<i>n</i>	<i>ort</i>	<i>ss</i>	<i>medyan</i>	<i>sıra ortalaması</i>	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
İletişim	Kaçınma	27	13.89	3.40	13.00	14.52	14.00	-5.93	.00
	Güvenli	24	24.67	1.93	25.00	38.92			
Disiplin	Kaçınma	27	14.52	2.67	14.00	14.17	4.50	-6.06	.00
	Güvenli	24	25.17	1.43	25.00	39.31			
Özerklik	Kaçınma	27	11.11	1.80	11.00	14.70	19.00	-5.84	.00
	Güvenli	24	18.17	.87	18.00	38.71			
Katılım	Kaçınma	27	10.07	2.96	9.00	14.67	18.00	-5.85	.00
	Güvenli	24	22.00	1.32	22.00	38.75			

Tablo 15 incelendiğinde, anne çocuk ilişkisi ölçeğinin alt boyutları ile bağlanma gruplarının arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir ($p < .05$). Anne çocuk ilişkisinin alt boyutlarının tümünde “güvenli” bağlanma stiline göre anlamlı olarak daha yüksek ortalama puana ulaştıkları tespit edilmiştir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi şu şekildedir; “Çocuğun bağlanma şeklinin baba-çocuk ilişkisine etkisi var mıdır?”

Ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterini cevaplandıran babaların çocukları ile var olan ilişki biçiminin alt boyutları ile birlikte, çocuğun bağlanma stile var olan etkisine dair bulunan sıra ortalama puanlarının bulguları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16

Baba- Çocuk İlişkisi Ölçeği Alt Boyutları İle Bağlanma Şekilleri Arasındaki İlişki İncelemesine Dair Mann Whitney U Testi Sonuçları

Baba / Çocuk		<i>n</i>	<i>ort</i>	<i>ss</i>	<i>medyan</i>	<i>sıra ortalaması</i>	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
İletişim	Kaçınma	27	14.44	3.47	13.00	15.37	37.00	-5.45	.00
	Güvenli	24	23.29	1.55	23.00	37.96			
Disiplin	Kaçınma	27	13.74	2.98	13.00	14.07	2.00	-6.12	.00
	Güvenli	24	25.71	1.20	26.00	39.42			
Özerklik	Kaçınma	27	9.59	2.10	9.00	14.61	16.50	-5.87	.00
	Güvenli	24	17.42	.97	18.00	38.81			
Katılım	Kaçınma	27	9.11	3.21	8.00	14.80	21.50	-5.75	.00
	Güvenli	24	21.42	1.25	22.00	38.60			

Tablo 16 incelendiğinde, baba çocuk ilişkisi ölçeğinin alt boyutları ile bağlanma gruplarının arasında anlamlı bir farklılaşmanın var olduğu görülmektedir ($p < .05$). Baba çocuk ilişkisinin alt boyutlarının tümünde “güvenli” bağlanma stiline “kaçınma” bağlanma stiline göre anlamlı olarak daha yüksek ortalama puana ulaştıkları tespit edilmiştir.

Dördüncü Bölüm

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın son bölümünde amaca yönelik yapılan analizler neticesinde elde edilen sonuçlar yer almakla birlikte, yapılan alan yazını taraması ile ilişkisini barındıran tartışmaya yer verilmiştir.

Araştırma sonucunda çocukların bağlanma gruplarının yüzde oranları incelendiğinde, ‘kaygılı’ bağlanma stiline araştırmaya katılan hiçbir çocukta görülmediği ancak araştırmaya katılan çocukların % 52.9’unun ‘kaçınma’ bağlanma stiline, % 47.1’inin ise ‘güvenli’ bağlanma stiline olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 5). Şahin ve Arı (2015), yapmış oldukları araştırmada, okul öncesi çocuklarının bağlanma düzeyini ölçmek amacıyla bu araştırmada kullanılan ‘TOBAH’ envanterini kullanmışlardır ve bulgularında farklı olarak kaygılı bağlanma stiline % 14.4 düzeyde çocuğun bağlanma puanına rastlanmıştır. Sonucun bizim örneklemimizden farklı çıkmasının sebebi, yaptığımız araştırmadaki örneklemin küçük olmasından veya ebeveynlerin eğitim düzeylerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öztürk (2018) de yapmış olduğu araştırmasında, okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma stillerini belirlemek için “TOBAH” envanterini kullanmış ve sonucunda, kaçınmalı bağlanma grubundaki çocukların % 39.6’lık oranla en yüksek düzeyde olduğu sonucunu bulmuştur. Onu takiben, çocukların % 36.4’ü güvenli bağlanma, % 24’ü ise kaygılı bağlanma stiline sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Araştırma sonucunun oranlarını incelediğimizde bizim araştırma sonucumuz ile yüzdeler oranlar aynı şekilde sıralanmakta ancak farklı olarak bizim araştırmamızda kaygılı bağlanan çocuğa rastlanmamıştır. Koç ve Akduman Gültekin (2017) yapmış oldukları araştırmada, okul öncesi eğitimine devam eden çocukların bağlanma düzeyini ölçmek için annelerine ‘Yakın İlişkiler Envanteri’ni uygulamışlar ve sonucunda araştırmaya katılan çocukların, % 66.1’inin güvenli bağlandığını, % 19.3’ünün saplantılı bağlandığını, % 10.1’inin kayıtsız bağlandığını ve son olarak % 4.6’sının korkulu bağlandığını bulmuştur. Araştırmanın bizim sonucumuzdan

farklı çıkması hem kullanılan ölçeğin farklı olması hem de uygulanan grubun ebeveyn ve çocuk olarak ayrılmasından dolayı olduğu düşünülmektedir. Tulpar (2019) yapmış olduğu yüksek lisans tezinde 4-6 yaş aralığındaki çocukların bağlanma stillerini ‘güvenli yer senaryoları’ ölçeği ile ölçmüştür. Sonucunda ise % 50 güvenli bağlanma, % 50 ise güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür. Görülebileceği üzere bağlanma stillerinin görülme oranları farklı örneklerde değişiklik göstermektedir. Bu bulgunun ortaya çıkmasında örneklerdeki ebeveynlerin tutum, davranış ve bilişleri etkili olmuş olabilir.

Birinci alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma

Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun, cinsiyet değişkeninin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır? Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar incelendiğinde, anne çocuk ilişkisine dair ölçümlerde çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Özkafacı (2012) yüksek lisans tezinde anne tutumu ile çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmış ve sonuç olarak anne tutumunda cinsiyete göre bir fark elde etmemiştir. Dereli ve Dereli (2017) yapmış oldukları araştırmada okul öncesi dönemi çocuğunun cinsiyet faktörünün ebeveyn çocuk ilişkisi üzerine bir etkisi olmadığı sonucunu bulmuşlardır. Kaytez ve Durualp (2016) yapmış oldukları araştırmada çocuğun cinsiyetinin anne ile ilişkisine incelemişler ve sonucunda anlamlı bir farklılık olmadığını görmüşlerdir. Araştırmalarında okul öncesi dönem çocuğunun anne kabul reddi boyutunu irdelemişlerdir. Okul öncesi eğitime devam eden çocuğa sahip annelerin çocuklarına yaklaşım biçimleri kız ya da erkek olmalarına göre iki araştırma sonucunda da farklılık göstermemiştir. Ebeveynlerin çocukların cinsiyetlerine göre anne babalık rolüne bürünmedikleri ve bu sebeple farkın olmadığı düşünülmektedir. Annelerin çocuklarını kız ya da erkek olmalarına göre ayırt etmedikleri bizim araştırma sonucumuzla örtüşmektedir. Bu sonuçlar bizim araştırma sonucumuzla da örtüşmektedir.

Araştırmada baba çocuk ilişkisinin alt boyutlarının çocukların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır. Pekkarakaş (2010), yapmış olduğu yüksek lisans tezinde babaların tutumunun çocuğun cinsiyetine bağlı olmadığını ve aralarında anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur. Bu sonuç bizim araştırma sonucumuzla da örtüşmektedir. Babalar çocukları ile ilişkilerini belirlerken, kız ya da erkek olmalarına göre davranışlarını

belirlememektedir. Ebeveynlerin çocukların cinsiyetlerine göre anne babalık rolüne bürünmedikleri ve bu sebeple farkın olmadığı düşünülmektedir. Kağıtçıbaşı'nın (2010) da belirttiği gibi son yıllarda Türkiye'de gerçekleşen sosyoekonomik değişim ebeveynlerin çocuklara dönük bakışlarına da yansımıştır. Kağıtçıbaşı'nın çalışmaları 1980'de ebeveynler erkek çocuk sahibi olmayı daha çok isterken 2003 yılında aynı çalışma tekrarlandığında bu tercihin kızlar lehine oldukça hızlı bir şekilde değiştiğini göstermiştir. Buradan yola çıkarak örneklemimizdeki ebeveynlerin kız ve erkek çocuk arasında daha az ayırım yapmaya başladığı ve elde ettiğimiz bulguların da bunu yansıttığı söylenebilir.

İkinci alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma

Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun yaş değişkeninin ebeveyn- çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır? İkinci alt probleme ilişkin çocukların yaş değişkeni değerlendirildiğinde, anne çocuk ilişkisi ile anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Köksal (2016), yapmış olduğu yüksek lisans tezinde ebeveyn tutumunun çocukların yaş değişkeni üzerinde etkisi olup olmadığını analiz etmiştir. İki değişken arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucunu bulmuştur. Ebeveynlerin tutumunun çocuğun yaş kriterine göre belirlenmediği ve aralarında anlamlı bir farkın olmadığı iki araştırma sonucunda da ortaya çıkmıştır. Karşılaştırılan araştırmanın örneklem sayısının fazla olmasına rağmen, anne ve babaların okul öncesi dönemdeki çocuklarının yaş aralığı dikkate alınmadan çocuklarına karşı tutumlarının değişmediği görülmektedir. İki araştırma sonucu birbirini desteklemektedir. Kaytez ve Durualp (2016), yapmış oldukları araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının yaş faktörünün anne kabul-reddine göre farklılaştığı sonucunu elde etmişler ve annelerin 4 yaşındaki çocuklarını 5 yaşındaki çocuklarına göre daha fazla reddettikleri sonucunu bulmuşlardır. Anne çocuk ilişkisi ile ilgili olduğu düşünülen kabul-ret durumu bizim araştırma sonucumuzla uyuşmamaktadır. Çocuğun yaş almasıyla birlikte annelerin çocuk yetiştirme üzerine tecrübelerinin artması ve çocukları ile daha iyi iletişim kurabilmeleri buna sebep olarak düşünülmektedir. Dereli ve Dereli (2017) yapmış oldukları araştırmada, okulöncesi dönem çocuğunun 4 ya da 5 yaş olmasının ebeveyn çocuk ilişkisini etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Kullandıkları ölçeğin alt boyutları olan çocukla olumlu ilişkiler geliştirme ve çatışma alt boyutları bu araştırmanın özellikle iletişim, disiplin ve özerklik alt boyutları ile

benzerlik göstermektedir. Benzer zamanlarda uygulanan iki araştırmada, ebeveynlerin çocukları ile kurdukları ilişkilerinin çocuklarının yaş faktörlerinin bir etkisi olmadığı görülmektedir. Bunun sebebi ise yaş farkının bir yıl olması, geniş aralıkta örneklem grubunun seçilmemiş olması ve aynı gelişim dönemi çocuklarını incelemiş olmaları diye düşünölmektedir.

Baba çocuk ilişkisinin çocukların yaş değişkeni ile ilişkisi incelendiğinde ise özerklik hariç aralarında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere bebeklerin bakım işini genelde anneler üstlenmektedir (Yüksel ve Kurtuluş, 2016). Küçük çocuklar daha çok anneleriyle etkileşime girdiği için babalar çocuklarının becerilerine ilişkin yeterince bilgi sahibi olmayabilirler. Bu nedenle bu araştırma örneklemindeki babalar 5 yaşındaki çocuklarına onlara dair yeterince bilgi sahibi olmadıkları için daha az özerklik desteği sağlama eğiliminde olabilir.

Üçüncü alt probleme ilişkin sonuç ve tartişma

Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun, ebeveynlerinin yaş değişkeninin ebeveyn- çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır? Üçüncü alt probleme ilişkin anne çocuk arasındaki ilişkide anne yaşına göre anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kayzen ve Durualp (2016) yapmış oldukları araştırmada annenin kendi yaş kriterinin okul öncesi dönem çocuğunun, annesi ile ilişkisini etkilemediği sonucunu bulmuştur. Araştırmanın özelinde anne kabul-reddi incelenmiş ve annelerin kendi yaşlarının küçük ya da büyük olması çocuklarını kabullenip iletişim kurabilmelerine kriter olmadığı sonucunu elde etmiştir. Araştırmada sıcaklık, sevgi, saldırganlık, ihmal ve reddetme alt boyutları bulunmakta ve bizim araştırmamızda iletişim alt boyutu ile uyum sağlamaktadır. Bu durum bizim araştırma sonucumuzla örtüşmektedir. Köksal (2016), yapmış olduğu yüksek lisans tezinde ebeveynlerinin yaş değişkeninin çocuklarına karşı tutumlarını etkileyip etkilemediğine dair analiz çalışmalarında da bulunmuş olup, anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgular bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Ancak iki araştırmada da ebeveyn çocuk ilişkisini ölçmeye yönelik kullanılan ölçeklerin alt boyutları farklılık göstermektedir. Bu araştırmanın alt boyutunda tutum ölçölmemiş, ilişki boyutları değerlendirilmiştir. Karşılaştırılan araştırmada farklı olarak anne babanın tutumları ise ayrı ayrı değerlendirilmemiştir.

Baba çocuk arasındaki ilişkide de baba yaşına göre anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Babaların yaşça küçük ya da büyük olmaları çocukları ile kurdukları ilişkilerin kalitesinde önemli bir faktör değildir. Pekkarakaş (2010), yüksek lisans tezinde okul öncesi dönemde çocuğa sahip babaların yaş değişkenlerinin, çocuklarına tutumlarına etki etmediği sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen sonuç, bu araştırmanın sonucu ile de örtüşmektedir. Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin kendi yaşlarının çocuklarına karşı var olan ilişki biçimlerinde bir kriter olmadığı görülmektedir. Ebeveynlerin yaşlarının çocukları ile etkileşime geçmelerinde ya da onlara yaklaşımlarında herhangi bir fark yaratmadığı sonucunu göstermişlerdir. Bu anlamda iki araştırma sonucu da birbirini destekler niteliktedir. Telli (2014), yapmış olduğu araştırmada, okul öncesi dönem çocuğuna sahip babaların kendi yaş faktörlerinin baba olma algılarına etkisi ölçülmüş ve aralarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Araştırmada kendi babalıklarına dair olumlu ve olumsuz algılarını puanlamaları istenmiş ve bizim araştırmamızdan rol, iletişim ve memnuniyet alt boyutu ile benzerlik gösterdiği görülmüştür. Her ikisinde de babaların çocukları ile ilişki algısı ölçülmüş ve aynı gelişim düzeyinde ebeveynin yaş kriterinin önemli olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Dördüncü alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma

Okul öncesi eğitime devam eden çocuğun, ebeveyninin öğrenim düzeyi değişkeninin ebeveyn- çocuk ilişkisi üzerinde etkisi var mıdır? Dördüncü alt probleme ilişkin ebeveynlerin öğrenim düzeyi değişkeni dikkate alındığında, araştırma sonucunda annelerin öğrenim düzeylerinin çocukları ile olan ilişkisinde anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dereli ve Dereli (2017) yapmış oldukları çalışmalarında okul öncesi dönem çocuklarının, anne babalarının öğrenim düzeylerinin ebeveyn çocuk ilişkisine göre, kendi kullandıkları ölçeklerin çatışma alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveynlerin ilkökul mezunu olmaları çocuklarına daha fazla baskı uygulamaları, öğrenim düzeyi arttıkça var olan yenilikleri araştırma ve olumlu ilişki kurmaya daha yatkın ve bilgi paylaşımlarının daha yüksek olmasının bu sonucu ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Ancak aynı ölçeğin olumlu ilişkiler alt boyutunda, ebeveynin öğrenim düzeyinin ebeveyn çocuk ilişkisini etkilemediği sonucunu elde etmişlerdir. Bu bulgu bizim araştırma sonucumuzla örtüşmektedir. Olumlu

ilişkiler alt boyutu bizim kullandığımız ölçeğin iletişim alt boyutu ile benzerlik göstermektedir. Kristin (2011) yapmış olduğu araştırmasında, çocuğun eğitsel olarak avantajlı evden gelmesinin, ailesi ile kurduğu ilişki boyutuna olumlu anlamda yansıdığı sonucunu elde etmiştir. Bu araştırma bizim araştırma sonucumuzla örtüşmemektedir. Araştırmanın geniş bir yaş aralığına sahip olması (6-17) ayrıca geniş bir örneklem kitlesine sahip olması (64.000'den fazla) sonucun farklı çıkabileceğini göstermektedir. Yapılan araştırmalarda ilişkilerin alt boyutlarının farklı düzeyleri ölçmüş olması da ebeveynlerin kendi eğitim düzeylerine dair algılarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Babaların eğitim seviyelerinin çocukları ile ilişkilerinin niteliğinde bir farklılaşmaya sebep olup olmadığı değerlendirildiğinde anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur.

Beşinci ve altıncı alt probleme ilişkin sonuç ve tartışma

Sırasıyla beşinci ve altıncı problemler olan “Çocuğun bağlanma stiline anne-çocuk ilişkisine etkisi var mıdır?” ve “Çocuğun bağlanma stiline baba-çocuk ilişkisine etkisi var mıdır?” sorularına yanıt bulabilmek amacıyla çocukların anne ve babalarıyla olan ilişkilerinin anne ve babalarına bağlanma stillerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Her iki probleme dair bulgular benzerlik göstermektedir. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde anne çocuk ilişkisi boyutlarında çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu sonucuna varılmıştır. Annelerin cevaplamış olduğu ölçeğin tüm alt boyutlarında bağlanma stillerine göre anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular incelendiğinde güvenli bağlanmış çocukların anneleri ile iletişim, disiplin, özerklik ve katılım alt boyutlarında olan ilişkilerinin kaçınan bağlanma stiline göre çocuklardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzeri bulgular babalar için de geçerlidir. Altıncı alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde baba çocuk ilişkisi boyutlarında çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu sonucuna varılmıştır. Babalarına güvenli bağlanmış çocukların babaları ile iletişim, disiplin, özerklik ve katılım alt boyutlarında olan ilişkilerinin kaçınan bağlanma stiline göre çocuklardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Daha önce de vurgulandığı üzere güvenli bağlanmanın oluşabilmesi için bakımvereninin bebeği ile tutarlı ve olumlu bir ilişkisinin olması

gerekmektedir (Cortazar ve Herreros, 2010). Bu araştırmanın bulguları da çocuklarla girdikleri etkileşim çeşitliliği artmakla birlikte pozitif ebeveyn uygulamalarının güvenli bağlanan okul öncesi çocuklarda da yüksek olduğunu göstermektedir.

Görgü (2018) yapmış olduğu çalışmada, okul öncesi dönem çocukların anneleri ile kurdukları ilişki biçimleri ile çocuğun bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu bulmuştur. Yapılan çalışmada annelerin kişilik özelliklerinden dışadönüklük-içedönüklük, endişeli-rahat, gerçeklik-duyarlı, kabullenen-bağımsız, serbest-kontrollü değişkenleri ile çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç annelerin çocukları ile kurdukları ilişkilerinin kalitesi arttıkça çocukların güvenli bağlanma oranlarının arttığını göstermektedir. Bu sonuç bizim çalışmamız ile örtüşmektedir. Ailede karşılıklı doyumun olduğu sıcak sevgi dolu bir ortam var ise, bu durum çocuğun gelişimine ve bağlanmasına da olumlu olarak yansdığı düşünülmektedir.

Yeşildaş (2018), okul öncesi dönem çocukların ebeveyn çocuk ilişkisinin çocuğun kaygı düzeyini etkileyip etkilemediğini çalışmıştır. Anne ve çocuğun bağlanma stillerini ölçerek bulgularını elde etmiştir. Çalışmasının sonucunda annenin kaygısı ve kendi bağlanma tarzının çocuğun kaygısını, duygularını ve bağlanma stilini etkilediği sonucunu elde etmiştir. Annenin çocuğu ile ilişki biçimine dayanan bu sonuç bizim çalışma sonucumuzla örtüşmektedir. Anne kendi bağlanma stilini ve kaygı durumlarını çocuğu ile kurduğu ilişki şekli ile ortaya çıkardığından dolayı ve bu ilişkinin karşılıklı etkileşimlerle ilerlediği düşünülür ise, elde edilen sonuçların bu sebeple aynı olduğu gözle çarpmaktadır.

Öztürk (2018) yapmış olduğu çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların aile işlevleri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucunu elde etmiştir. Yapılan bu çalışmada, çocukların bağlanma düzeyi azaldıkça, aile işlevlerinden problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolleri ve genel fonksiyon düzeylerindeki sağlıksızlığın arttığı sonucunu bulmuştur. Özellikle bizim çalışmamızın ebeveyn çocuk ilişkisi envanterinin alt boyutlarından iletişim boyutu ile benzerlik gösteren bu çalışma aynı yönde farklılaşmaktadır. Aile içerisinde kurulan iletişimin çocuğun bağlanma düzeyini etkilediği ve kurulan ilişkinin kalitesinin çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynadığı bu anlamda

söylenilmektedir.

Bolattekin (2014), yapmış olduğu yüksek lisans tezinde okul öncesi dönem çocukların ebeveynlerinin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum biçimleri ile çocuğun bağlanma şeklinin alt boyutları detaylı analiz edilmiş ve sonucunda iki değişkenin aralarında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu noktada bizim araştırmamız ile benzerlik olduğu görülmektedir.

Öneriler

Okul öncesi dönemde eğitim gören 5-6 yaş grubu çocukların ebeveynlerine bağlanma stilleri ile anne-baba-çocuk ilişkisi üzerinde etkisini belirlemeye yönelik tasarlanan bu araştırmanın bulguları neticesinde araştırmacıya, öğretmenlere ve ebeveynlere yönelik olmak üzere üç öneri başlığı ve içerikleri aşağıda verilmiştir.

Araştırmacılara öneriler

1. Bu çalışma sadece ölçeğin uygulandığı süreç içerisinde ebeveyn çocuk ilişkisi ve çocukların ebeveynleri ile bağlanma stillerini ölçmektedir, yapılacak çalışmalar boylamsal nitelikte yapılır ise süreci de izleyip değerlendirme fırsatı verebilecek ve çocukların okul öncesi dönemi dışında orta çocukluk ve ergenlik dönemindeki ilişkilerindeki değişimleri izleme fırsatı sağlayacaktır.
2. Çocukların bağlanma stillerini ölçmek amacıyla uygulama yapılan okulların yönetiminden materyallerin rahat kullanabileceği ve çocuğun kendini rahat hissedeceği bir oda istenmiş ve bu tüm uygulama alanlarında sağlanmıştır. Ancak çocuk uygulama yapmak amacıyla her ne kadar öğretmeni ve uygulayıcı tarafından hazırlansa da eğitim ortamından çekilip uygulama odasına götürülmek zorunda kalınmıştır. Her ne kadar gönüllülük ve gerekli izinlerle olsa da bazı çocukların açılıp oyuna dahil olmaları zaman alıcı olmuştur. Bu sebeple serbest zamanlarda ya da okul saatleri dışında uygulama yapmanın bazı çocuklar için kendilerini rahat hissetmeleri açısından daha iyi olabileceği düşünülmektedir.
3. Araştırma örneklemini düşünüldüğünde daha geniş bir gruba uygulanabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra farklı kültürde yaşayan aynı yaş grubundan çocuklar ve ailelerine aynı zamanda yapılarak aile

tipleri, ebeveyn tutumları ve kültür ve yetiştirme etkisi daha detaylı bir biçimde inceleneceği düşünülmektedir.

Öğretmenlere öneriler

1. Eğitim hayatına başlayan çocukların eğitim ve öğretimlerinin sadece okulda devam etmediği bilinmektedir. Çocuğun eğitiminin yaşadığı her ortamda varlığını sürdürebilmesi oldukça önemlidir. Bu sebeple çocukların aile yaşantıları, ebeveynleri ile ilişki biçimleri ve anne babalarının çocuklarına uyguladığı tutum biçimlerinin eğitimi tarafından detaylı bilinmesi gerekmektedir. Okul öncesi kurumlarında uzman ruh sağlığı çalışanları tarafından çocuk ebeveyn ilişkilerinin niteliğinin zaman zaman literatüre kazandırılmış ölçeklerle incelenmesi bu anlamda yararlı olacaktır. Ebeveynlerin eğitime dahil edilmesiyle çocuklarıyla var olan ilişki kalitesini arttırabileceği aynı zamanda okulda uygulanan eğitimin etkililiğini arttırabileceği düşünülmektedir.
2. Bağlanma her ne kadar anne karnında başlayıp bebeklik döneminde bakım veren kişinin bebeğin ihtiyaçlarını karşılama ve bunun yanı sıra güven verici ilişki biçimi ile yakın ve sıcak ilişkiyi sürdürmekle tamamlansa da çocuğun sonraki yaşantılarına etki etmektedir. Bunun yanı sıra okul öncesi dönemde eğitim hayatında çocuğun güven verici diye nitelediği en önemli varlık hiç şüphesiz öğretmendir. Öğretmenine karşı geliştirdiği güven algısını onun okula karşı ve öğrenmeye karşı geliştirdiği tutumu da etkilemektedir. Bu sebeple okul öncesi öğretmenlerinin eğitim verdiği çocuklara karşı ihtiyaçlara cevap verici, sıcak, samimi ve güven veren bir temelle kurması çocuğun sonraki yaşantılarına ve ilişki biçimlerine etki edecektir.

Anne-babalara öneriler

1. Ebeveyn çocuk ilişkisinin bulguları ve uygulanan envanterin alt boyutları düşünüldüğünde okul öncesi yaştaki çocuklarına karşı anne babaların destekleyici, model olucu, iletişim kanalları açık bir ilişki biçimini benimsemeleri, doğru disiplin yöntemleri geliştirerek özerkliğini destekleyici bir yaklaşımda olmaları ve bol bol nitelikli zaman geçirebilmelerinin önemi vurgulanmaktadır. Her bir alt boyuta yönelik ebeveynlerin etkili anne baba olabilmeleri için detaylı bilgi sahibi olmaları

gerekmektedir. Bunun sonucunda çocuklarının tüm gelişim alanlarını doğru bir şekilde desteklenebileceği düşünülmektedir.

2. Çocukların anne babalarına bağlanma stilleri düştüğünde olması beklenen güvenli bağlanma şeklinin etkili olabilmesi için, ebeveynlerin hamilelik döneminden itibaren çocuklarını tüm yönleri ile kabullenebilmeleri ve bir insan yetiştirme sürecinde yaşayacakları sürece hazırlıklı ve yeterli olabilmeleri gerekmektedir. Gerektiğinde ihtiyaçlarını karşılayarak ona sıcak, yakın ve güven verici bir ortam sağlayabilmeleri çocuğun sağlıklı gelişimi için oldukça önemlidir. Yani anne babalığa tüm yönleri ile hazır olabilmek hem ebeveynler için hem çocuk için oldukça önemli ve ilişki geliştiricidir.
3. Özellikle okul öncesi dönemde ve sonraki eğitim dönemlerinde karşılaşılan sorunlardan biri olarak ebeveynlerin çocuğun okul hayatı başladıktan sonra ilişkiye ve tüm gelişim alanlarına yönelik sorumluluğun okulda olduğuna yönelik bir algı geliştirilmektedir. Tüm yaş dönemlerinde, çocuğun gelişim görevlerinde okul yaşantılarının katkısı olsa da aile yaşantısının katkısının daha yüksek olduğu kaçınılmazdır. Çünkü okul hayatındaki öğretmenler de arkadaşlar da değişken aile süreklidir. Bu sebeple ailelerin her gelişim dönemi ile ilgili çocuklarının gelişim görevlerini sağlıklı tamamlayabilmeleri ve ilişkilerini güçlü tutabilmeleri için ebeveynlerin bu anlamda gelişimi ve eğitimi ön plana çıkılmaktadır.
4. Araştırma bulguları düşünüldüğünde kaçınma bağlanma stilinde yer alan çocukların bebeklik döneminde bakım veren kişilerle güvene yönelik ilişkilerinde olumsuz sonuçlarla karşılaşılrsa da, ebeveynlerin bu durumu değiştirebilmeleri için bir şanslarının daha olduğu vurgulanmalıdır. Ebeveynler sonraki yaşantılarında çocuklarına karşı koşulsuz sevgilerini yansıtır, tutarlı davranışlarla bu durumu destekler ve sıcak bir ilişki geliştirebilirler ise bağlanma stilini olumlu yöne çevirebilme anlamında bir şanslarının daha olduğu vurgulanabilir.

Kaynaklar

- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment a psychological study of the strange situation*. East Sussex: Psychology Press.
- Akgün, E. ve Yeşilyaprak, B. (2010). Çocuk ana baba ilişki ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(24), 44-53.
- Alan, H. (2011). *Doğum sonrası dönemde sosyal desteğin anne bebek bağlılığına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Balat Uyanık, G. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32(143), 89-99.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bartan, M. (2010). *Kütahya örnekleminde ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterinin 60-72 aylık çocukların anne ve babalarına uyarlanması* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baykan, N. (2014). *Anne-Baba tutumları ile internet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sultanbeyli ilçesi örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk gelişimi* (Çev. A. Dönmez). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

- Bolattekin, A. (2014). *Anne-babanın bağlanma stilleri, anne-babanın tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. NY: Basic Books.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Cortazar, A., & Herreros, F. (2010). Early attachment relationships and the early childhood curriculum. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 11(2), 192-202.
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Dereli, E. ve Dereli, B. (2017). Ebeveyn çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal Of Education Faculty)*, 14(1), 227-258.
- Derman Taner, M. ve Başal, H. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Demircioğlu, H. (2012). *Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dokuzlu, E. (2016). *18-25 Yaş arası üniversite öğrencilerinde anne baba tutumunun kişinin kaygı düzeyleri ve bağlanma tipi ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dönmez, A. (1998). Bağlanma, yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(31), 1-49.
- Dursun, A. (2010). *Okulöncesindeki çocukların davranış problemleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Erden, Ş. (2014). *Farklı sosyokültürel bağlamlarda yaşayan 4-6 yaş çocuklarının zihin kuramı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gerard, A. (1994). *Parent-child relationship inventory*. WPS, Test With Confidence, U.S: Western Psychological Services.
- Gizir, Z. ve Baran, G. (2003) Anaokuluna devam eden dört-beş yaş çocuklarında sosyal davranışların gelişimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 118-133.
- Görgü, E. (2018). Okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların annelerinin bağlanma biçimleri, kişilik özellikleri ve çocukların bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 186-209.
- Gözlükaya, M. (2014). *Lise öğrencilerinde anne baba tutumlarının dini yönelime etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Grossmann, K. (2019). The impact of attachment to mother and father and sensitive support of exploration at an early age on children's psychosocial development through young adulthood. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, <http://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/textes-experts/en/567/the-impact-of-attachment-to-mother-and-father-and-sensitive-support-of-exploration-at-an-early-ageon-childrens-psychosocial-development-through-young-adulthood.pdf>
- Güleç, D. (2010). *Baba-bebek bağlanma ölçeğinin Türk toplumunda geçerlik ve güvenilirliğin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güenalp, A. (2007). *Farklı anne- baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gürşimşek, I. (2010). Okulöncesi eğitime aile katılımını etkileyen faktörler. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 9(18), 1-9.

- Harlow, H. F., & Zimmerman, R. R. (1958). The development of emotional responses in infant monkeys. *Proc Philosophical Society*, 102(5), 501-509.
- Harlow, H. F. ve Zimmermann, R. R. (1959). Affectional responses in the infant monkey. *Science*, 130(3373), 421-432.
- Hennighausen, K., & Karlen, Y. (2010). Disorganization of attachment strategies in infancy and childhood. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, https://www.researchgate.net/profile/Karlen_Lyons-Ruth/publication/253418543_Disorganization_of_Attachment_Strategies_in_Infancy_and_Childhood/links/0c96052defe743f085000000/Disorganization-of-Attachment-Strategies-in-Infancy-and-Childhood.pdf
- Ijzendoorn, M. (2007). Attachment at an early age (0-5) and its impact on children's development. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.455.7139&rep=rep1&type=pdf>
- İkiz, S. (2015). *Okulöncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Okulöncesi dönemde sosyal duygusal gelişime anne baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Araştırma ve Kültür Dergisi*, 4(14), 33-38.
- Karakulak, H. (2009). *Anne bebek bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması (Aydın örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Kavlak, O. ve Şirin, A. (2009). Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 188-202.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(12), 193-204.

- Kaytez, N. ve Durualp E. (2016). Annelerin kabul-ret düzeylerinin çocuğun mizacı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 58(1), 418- 431.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. ve Üstündağ, M. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Koç, E. ve Akduman Gültekin, G. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 60 ay ve üzeri çocukların anne bağlanma stillerinin; duygusal beceri düzeylerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 676- 682.
- Köksal, B. (2016). *Özel bir okulda okuyan 2-6 yaş çocukların saldırganlık düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kristin, A. (2011). Parental relationship quality and child outcomes across subgroups. *Child Trends Research Brief*, 11(13), 1-11.
- Kutlu, H. (2014). *Okulöncesi eğitimine devam eden 5 yaş grubu çocukların saldırgan eğilimleri üzerinde ebeveyn tutumunun etkisinin psikanalitik kuram çerçevesinde incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Oates, J. (2007). *Attachment relationships: Early childhood in focus 1*. Milton Keynes: United Kingdom.
- Orçan, M. (2004). *Anaokuluna devam eden altı yaş grubu çocukların sosyal gelişimlerinin algılanan anne-baba tutumları ve bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öngider, N. (2013). Anne- baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 5(4), 420-440.
- Özcan, Ç. (2012). *Okulöncesinde aile katılımı ile çocukların akademik benlik saygısı düzeyi arasındaki ilişkinin anne-baba görüşlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Özden, Z. (2006). *Farklı anne baba tutumlarının çocukların televizyon programlarında rol alması üzerinde etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özensel, E. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6), 77-96.
- Özer, İ. (2018). Bağlanmanın doğal sonucu ayrılma kaygısı. *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 125-134.
- Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, E. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarının aile işlevleri ile duygu düzenleme becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Parsak, B. (2015). *Ebeveyn tutumları ile okulöncesi dönem çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Pekkarakaş, E. (2010). *3-6 Yaş çocuklarının babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sayar, K. ve Tüzün, O. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*, 19(1), 24-39.
- Seçer, Z., Sarı H. ve Olcay, O. (2006). Anne tutumlarına göre okul öncesindeki çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgilerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 1-19.
- Seven, S. (2006). *6 yaş çocukların sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Shafiq, M. (2010). *Anne çocuk bağlanması ve aile durumu* (Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalığı Anabilim Dalı, Ankara.

- Soysal, A. Bodur, S, İşeri, E. ve Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8(2), 88-99.
- Sümer, N. (2012). Ana babalık ve bağlanma. İçinde M. Sayıl ve B. Yağmurlu (Ed.), *Ana babalık: Kuram ve araştırma* (1. baskı). (s. 169-190). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer, N. ve Şendağ, M. (2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.
- Şahin, G. ve Arı, R. (2015). Okulöncesi çocukların duygu düzenleme becerilerinin bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 1-12.
- Tarhan, D. (2014). *Özgül öğrenme güçlüğü olan ve olmayan çocuklarda anne-baba tutumları ve bazı değişkenlere göre öz-kavramı* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tarı, I. (2014). *Anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Telli, A. (2014). *3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tezel Şahin, F. ve Cevher, F. (2007). Türk toplumunda aile çocuk ilişkilerine genel bir bakış. *Kültürel Değişim, Gelişim ve Hareketlilik Dergisi*, 2(1), 775-790.
- Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A. (2005). 5-6 Yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.

- Tokol, O. (1996). *Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden ve etmeyen 3-6 yaş çocuklarının gelişim özellikleri ve anne-baba tutumlarının karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tulpar, L. (2019). *4-6 yaş aralığındaki çocukların bağlanma stillerinin ve duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tuna, İ. (2018). *Annenin bağlanma stili ile çocuk yetiştirme tutumu ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türköz, Y. (2007). *Okul öncesi çocuklarda bağlanma örüntüsünün kişilerarası problem çözme ve açık bellek süreçlerine etkisi* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Efe Azkeskin, K. ve Yılmaz, E. (2015). Okulöncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitim Kongresi, 11-13 Mayıs 2015, "Erken Müdahale" Sözel Bildiri*. Sayı:1, Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi, Ankara. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/88892>
- Uyaroğlu, B. (2011). *Üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren ilköğretim öğrencilerinin empati becerileri ve duygusal zekâ düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uzun, H. ve Baran, G. (2015). Çocuk ebeveyn ilişki ölçeğinin okulöncesi dönemde çocuğu olan babalar için geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 30-40.
- Ünal Güçlü, G. (2015). *Okulöncesindeki çocukların davranışlarıyla anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Yalçın, A. F. (2010). *Genç yetişkinlerin çocuk yetiştirme tutumları ile algıladıkları ana baba davranışları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yavuzer, H. (1993). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşildaş, F. (2018). *Okul öncesi çocuklarda kaygının ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik değişkenler açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, M. ve Kurtuluş, H. (2016). Okulöncesi dönemdeki 4-5 yaş grubu öğrencilerin benlik kavramı ve bağlanma stillerinin anne davranışları açısından incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 182-195.
- Zengin, E. (2008). *Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Zeteroğlu, Ş. E. (2014). *Altı yaşındaki çocukların anne baba tutumları ile çoklu zekâ alanları ve grup içi etkinlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Zorbaz, S., & Owen, F. (2013). Çocuklar için aile ilişkileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 58-67.

Ekler

Ek-1: İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 21/09/2017-E.42989

T. C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

4 5 2 9 5 8 6 8 - 3 0 0
* n 0 6 4 1 4 6 9 0 2 2 2 *

Sayı : 45295868-300-
Konu : Anket Çalışması (Kadriye ÖZKAN)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 08/09/2017 tarihli ve 13366465 sayılı yazı.

Enstitünüz Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi 201481301207 numaralı Kadriye ÖZKAN'ın "Anne-Baba-Çocuk ilişkisi Çerçevesinde Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Biçimleri" konulu anket çalışması ile ilgili uygulama ve ölçekleri uygulama talebinin uygun görüldüğünün ve yapılan çalışma sonucunun İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne de gönderilmesi gerektiğinin bildirildiği ilgi yazı sureti ve ekleri yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imza
Mikdat BEKTAŞ
Daire Başkanı

EK :
İlgi yazı sureti ve ekleri (2 Sayfa)

Evllya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km 43100 KÜTAHYA
Telefon: 2742652031-Faks: 2742652027
E-Posta: ogris@dpu.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: H.YARIM Bilgisayar İşletmeni
Elektronik ağ: http://www.dpu.edu.tr
KEP Adresi: dumlupinaruniversitesi@hs01.kep.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/09/2017-19440

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53490996-44-E.13366465
Konu : Kadriye ÖZKAN'ın Anket İzni

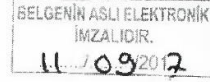
08.09.2017

DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri DaireBaşkanlığı)

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadriye ÖZKAN'ın (201481301207) " Anne-Baba- Çocuk İlişkisi Çerçevesinde okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Biçimleri " konulu tez çalışması kapsamında ilimiz okullarında ilgilinin anket yapmasına izin veren Valilik Oluru ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Sabahattin DÜLGER
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Valilik Oluru

Adres: Kutahya İl Millî Eğitim Müd. ARGE
Elektronik Ağ: <http://kutahya.meb.gov.tr>
e-posta: arge43@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Muzaffer KORKMAZ/Araştırmacı
Tel: (274)2236241
Faks: (274) 2236254

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53490996-44-E.12879834
Konu :Kadriye ÖZKAN'ın
Anket Çalışması

25/08/2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü'nün 25/07/2017 tarihli ve 6791 sayılı yazısı.

Bakanlığımızın ilgi (a) Genelgesi doğrultusunda, İlimiz Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü'nün ilgi (b) yazısında, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadriye ÖZKAN'ın "Anne-Baba-Çocuk İlişkisi Çerçevesinde Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Bağlanma Biçimleri" konulu anket çalışması ile ilgili uygulama ve ölçeklerini İlimiz merkezinde bulunan Atakent İlkokulu, Fevzi Çakmak İlkokulu, Linyit İlkokulu, Seyitömer İlkokulu , Toplu Konut İdaresi Anaokulu, Zübeyde Hanım Anaokulu ,Nene Hatun Anaokulu ve Yıldız Entegre Anaokulunda uygulamak istediği belirtilmektedir.

İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı Hamdi SARIÖZ'ün başkanlığında toplanan değerlendirme komisyonu yapmış olduğu inceleme sonucunda söz konusu tez projesi kapsamında anket uygulaması çalışmasının okullarda uygulanabilir olduğuna karar vermiş olup, eğitim- öğretileri aksatmadan, konunun dışına çıkmamaları, bütün sorumluluğun ilgililere ve okul müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen tez uygulaması çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilme üzere yapılmasını;

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Muhsin KAYMAK
İl Millî Eğitim Müdürü V.

OLUR
<...>

Sedat OKTAR
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü KÜTAHYA
Elektronik Ağ:kutahya.meb.gov.tr
e-posta:stratejigelistirme43@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Filiz ÖRNEK- VHKİ
Tel: (0 274) 2236241-159
Faks: (0 274) 2236254

Bu evrak güvenli elektronik imza ile mazalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden cf63-4953-38be-91e6-bc1f kodu ile teyit edilebilir.

Ek-2: Kişisel Bilgi Formu

Çocuğun;	Anne;	Baba;
Kodu: (ör: Ç1)	Kodu: (ör: AÇ1)	Kodu: (ör: BÇ1)
Doğum Tarihi:	Yaş:	Yaş:
Kardeş Sayısı:	Mesleği:	Mesleği:
Kardeş Sırası:	Öğrenim Düzeyi:	Öğrenim Düzeyi:

Formu Dolduran Veli: Anne () Baba () Anne ve baba birlikte ()

1-Anne baba birlikte yaşıyor. () Anne baba ayrı () Ebeveynlerden biri hayatta değil ()

2-Anne baba ayrı ise, çocuk kaç yaşındayken ayrılık gerçekleşti? ()

3-Yaşadığınız aile tipi: Çekirdek Aile () Geniş Aile ()

4-Doğduğunda ilk yıllarda bebekle en çok kim ilgilendi?

Anne () Baba () Anneanne/Babaanne () Bakıcı () Diğer ().....

5-Çocukla bedensel temas derecenizi belirtin.(Sarılma, öpme, kucaklaşma gibi...)

Anne: Hiç () Nadiren () Az () Normal () Sıklıkla () Çok Sık ()

Baba: Hiç () Nadiren () Az () Normal () Sıklıkla () Çok Sık ()

6-Çocuğunuzla bir gün içerisinde oyun oynama sürenizi belirtiniz.

Bir Saatten Az () Bir Saat () İki Saat () Üç Saat () Dört ve üzeri ()

7-Çocuğunuz korkulu bir olay yaşadığında en çok kime sığınır?

Anne () Baba () Bakıcı () Diğer ().....

8-Siz sıkıntılı olduğunuzda çocuğunuz size yaklaşır mı?

Anne: Evet () Bazen () Nadiren () Hayır ()

Baba: Evet () Bazen () Nadiren () Hayır ()

Velinin
İmzası:

Ek-3: “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikayeleri Formu”

TOBAH HİKAYELER

Hikaye 1- Hediye

Çocuk okulda annesine bir hikâye yapar. Onu beraberinde eve getirir. Ve annesine verir. Bana hediye ne olduğunu ve hediyeyi annesine verdiğinde annesinin ne yaptığını anlatan bir hikâye anlatır mısın?

(İpuçları → O neye benziyor?, Annesi ona nasıl tepki verdi, ne dedi?, Anne onunla ne yaptı?, Bu durumda çocuk neler hissetti?, Anne neler hissetmiş olabilir?)

Hikaye 2- Üzgünüm

Anne yemek odası masasında oturuyor. Küçük çocuk yaklaşarak ‘anne üzgünüm’ diyor. Bana çocuğun böyle demesine sebep olan şeyin ne olduğunu ve sonrasında annenin ne yaptığına dair bir hikaye anlatır mısın?

(İpuçları → Bu onun hatası mı?, İyi bir çocuk olduğunu mu hissediyor?, Anne neler hissediyor?, Olan şey hiç tekrarlandı mı?, Annesi onu sevmeyi bırakır mı yoksa ne olursa olsun sevmeye devam mı eder?)

- Şeklinde oluşan, 6 hikayeden oluşan bir envanter uygulanacaktır.
- Görseldeki eve benzer bir maket ev ve 4 kişilik aileden oluşan oyuncak bebekler materyal olarak kullanılacaktır.

TOBAH PUANLAMA

Uygulanan çocuğun;	Uygulayıcının;	Uygulama;	Açıklamalar;
Uygulama Kodu: (ör: Ç1)	Adı:	Uygulama Yeri:	
	Soyadı:		
Doğum Tarihi: Cinsiyeti:	Ünvanı:	Uygulama Süresi:	

HİKAYELERE GÖRE PUAN DAĞILIMI

Hikayeler:	Puan 1	Puan 2	Puan 3	Puan 4	Puan 5	Kategori:
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

GÜVEN DÜZEYİ

Güvenli	Düşük Güven	Negatif
30 25	24 17	16 6

BAĞLANMA BİÇİMİ

Güvenli/ Açık

()

Kaçınma

()

Negatif

()

Destek Önerileri:

Ek-4: Ebeveyn Çocuk İlişkisi Envanteri

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1. Çocuğum onu rahatsız eden bir şey olduğunda genellikle bana anlatır.				
2. Çocuğumla iletişim kurmakta zorlanıyorum.				
3. Çocuğumu yetiştirme konusunda çoğu zaman kendimi yalnız hissediyorum.				
4. Ebeveyn olma konusunda duygularım günden güne değişmekte.				
5. Çocuğumun bakımı diğer bütün çocuklara göre daha zor.				
6. Çocuğumun yüz ifadesinden onun nasıl hissettiğini söyleyebilirim.				
7. Para konusunda çok endişeliyim.				
8. Bazen çocuğumu yetiştirme konusunda doğru kararlar verip vermediğimden emin olamıyorum.				
9. Çocuğum asla başkalarını kıskanmaz.				
10. Çocuğum arkadaşları hakkındaki her şeyi bana anlatır.				
11. Keşke çocuğuma daha katı sınırlamalar getirebilsem.				
12. Çocuk sahibi olmaktan pişmanım.				
13. Çocuklara istedikleri çoğu şey verilmelidir.				
14. Çocuğum çoğu zaman kontrolden çıkıyor.				
15. Ebeveyn olmak düşündüğüm kadar memnun edici değil.				
16. Çocuğumla onun seviyesinde konuşabildiğimi hissediyorum.				
17. Hayatım şu anda çok stresli.				
18. Çocuğum hakkında asla kaygılanmam.				
19. Keşke çocuğum ben başkasıyla konuşurken sözümü kesmese.				
20. Ebeveyn olarak kendimi bazen aşırı sorumluluk yüklenmiş gibi hissediyorum.				
21.Çocuğumla hiçbir problemim olmadı.				
22. Çocuğumun büyüyor olması fikrine katlanamıyorum.				
23. Çocuğum iyi bir dinleyici olduğumu söyler.				

24. Sık sık çocuğuma karşı kendimi kaybedip öfkeleniyorum.				
25. Çocuğumun spor ya da diğer aktivitelerine çok fazla dahil olurum.				
26. Çocuğumun söylediği ya da yaptığı işlerden utanç duymadım.				
27. Çocuğumun bir problemi olduğunda genellikle konuşmak için bana gelir.				
28. Çocuğum zamanında yapılması gereken işleri asla ertelemes.				
29. Kadınlar evde oturup çocuklarına bakmalıdırlar.				
30. Çocuğum benden pek çok sırrını saklar.				
31. Çalışan anneler çocuklarına zarar vermektedirler.				
32. Çocuğumu gerçekten tanımadığımı hissediyorum.				
33. Bazen çocuğuma hayır demekte zorlanıyorum.				
34. Çocuk sahibi olmakla doğru kararı verip vermediğimi merak ediyorum				
35. Çocuğumla o daha küçükken kurduğum yakın ilişkiyi özliyorum.				
36. Çocuğum benden istediği bir şey olmadığında benimle nadiren konuşur				
37. Çocuklara ne yapmaları gerektiğini söylemek yerine sebeplerini açıklamak daha iyidir.				
38. Çocuğumla konuşmaya çok az zaman ayırıyorum.				
39. Çocuğumla benim aramda büyük bir mesafe olduğunu hissediyorum.				
40. Yeniden başlayacak olsam beklide çocuk sahibi olmazdım.				
41. Anneler yalnızca gerekli ise çalışmalılar.				
42. Bazı kişiler çocuğumun biraz şımarık olduğunu söylüyor.				
43. 4 yaşın altındaki çocuklar düzenli bir okul öncesi eğitim kurumlarına gidemeyecek kadar küçüktürler.				
44. Çocuğumu serbest bırakmakta zorluk çekiyorum.				
45. Çocuğumla anlayabileceği şekilde nasıl konuşmam gerektiğini bilmediğimi hissediyorum.				
46. Bütün zamanını çocuğuyla geçiren anne çocuk için en iyisidir.				

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler : Kadriye ÖZKAN
Doğum Yılı : 1991
Doğum Yeri : Denizli
Adres : Yenimahalle/ ANKARA
E-posta : akayildiz_kadriye@hotmail.com

Öğrenim Bilgileri

İlköğretim : 1998-2005 Hürriyet İlköğretim Okulu- Denizli
Lise : 2005-2009 Nevzat Karalp Anadolu Lisesi- Denizli
Lisans : 2009-2013 Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü/ Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı- Denizli

İş Deneyimi

2013 – 2018, Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi
Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen – Kütahya
2018 – devam, Ortatepe İmam Hatip Ortaokulu
Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen - Ankara

